

ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ &
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ
ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΙΩΝ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιχειρηματικότητα και Συμβουλευτική στην
Αγροτική Ανάπτυξη»
Μεταπτυχιακή Εργασία**

**«Ο Ρόλος των Φορέων Κοινωνικής
Οικονομίας στη Διαχείριση του
Προσφυγικού και στην Ενσωμάτωση των
Προσφύγων στην Ελληνική Κοινωνία.
Συγκριτική Ανάλυση Εγχειρημάτων στον
Αστικό και Αγροτικό Χώρο»**

Ναούμ Ν. Πλιάτσιος

ΑΘΗΝΑ 2019

Μεταπτυχιακή Εργασία

**«Ο Ρόλος των Φορέων Κοινωνικής
Οικονομίας στη Διαχείριση του
Προσφυγικού και στην Ενσωμάτωση των
Προσφύγων στην Ελληνική Κοινωνία.
Συγκριτική Ανάλυση Εγχειρημάτων στον
Αστικό και Αγροτικό Χώρο»**

Ναούμ Ν. Πλιάτσιος

Επιβλέπωντας Καθηγητής: Κουτσούρης Αλέξανδρος

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής:

1. Καθηγητής Αλέξανδρος Κουτσούρης
2. Αν. Καθηγήτρια Χαδιώ Στυλιανή
3. Επίκ. Καθηγητής Παύλος Καρανικόλας

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διεπιστημονικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επιχειρηματικότητα και Συμβουλευτική στην Αγροτική Ανάπτυξη», των Τμημάτων Αγροτικής Ανάπτυξης και Ανάπτυξης και Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής και Υδατοκαλλιεργειών, του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Με την παρούσα παράγραφο οφείλω να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν την ολοκλήρωση της και ιδιαίτερα:

Το Δρ. Γιώργο Αλεξάπουλο για την πολύτιμη υποστήριξή του και τις παραγωγικές υποδείξεις του, οι οποίες συνέβαλλαν τα μέγιστα στην εκπόνησή της εργασίας.

Την ΜΚΟ PRAKSIS και την Αναπτυξιακή Καρδίτσας για το πολύ καλό κλίμα συνεργασίας μας και τον πολύτιμο χρόνο που αφιέρωσαν προκειμένου να υποβληθούν οι συνεντεύξεις, τόσο στους συντονιστές όσο και στους ωφελούμενους του προγράμματος φιλοξενίας των προσφύγων.

Ναούμ Πλιάτσος

Αθήνα, Μάρτιος 2019

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την συμβολή των φορέων κοινωνικής οικονομίας στη διαχείριση του προσφυγικού. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η διαδικασία μέσω της οποίας οι φορείς κοινωνικής οικονομίας βοήθησαν τους πρόσφυγες να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Η εργασία περιλαμβάνει δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναφέρεται η κοινωνική οικονομία και εμπεριέχει ορισμούς που έχουν δοθεί για αυτή. Παρουσιάζονται οι φορείς που την αντιπροσωπεύουν, αλλά και η πορεία που έχει ακολουθήσει μέχρι και σήμερα, στον ελλαδικό και τον ευρωπαϊκό χώρο. Στην συνέχεια αναλύεται το προσφυγικό ζήτημα του 21^{ου} αιώνα. Αναφέρονται εκτενώς ορισμοί για τη λέξη *''Πρόσφυγας''*, καθώς και οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, εμπεριέχοντας πληροφορίες για το πλαίσιο και τους νόμους που αφορούν το ζήτημα. Επίσης, αναφέρεται στην εργασία η ανθρωπιστική βοήθεια που προσέφεραν οι φορείς κοινωνικής οικονομίας στον προσφυγικό πληθυσμό, γεγονός το οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την έρευνα που ακολουθεί.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε για την συμβολή των φορέων κοινωνικής οικονομίας στην διαχείριση του προσφυγικού στην Ελλάδα. Μέσω συγκριτικής ανάλυσης, διερευνήθηκαν οι διαδικασίες που ακολουθούνται στην πρωτεύουσα της Ελλάδας (Αθήνα) και σε μια μικρή επαρχιακή πόλη (Καρδίτσα). Οι φορείς κοινωνικής οικονομίας που εξετάστηκαν είναι η ΜΚΟ PRAKSIS και η Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.) που υλοποιούν το πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες, *''ESTIA''*. Και στους δύο φορείς, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις στους συντονιστές του προγράμματος, αλλά και στους ωφελούμενους του προγράμματος, ώστε να γίνει μια παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης. Τέλος, γίνεται ανάλυση δεδομένων, με σκοπό να αναπτυχθούν τα αποτελέσματα της έρευνας και η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα.

Λέξεις Κλειδιά: Προσφυγική Κρίση; Φορείς Κοινωνικής Οικονομίας; Ένταξη Προσφύγων

Abstract

This dissertation is looking into the contribution of the social economy entities to the management of the refugee influx and more specifically on how the social economy entities have helped the refugees in regards to their integration into the Greek society. It comprises of two parts. In the first part, social economy is described and definitions are presented. There is a presentation of the entities that represent it and of how they have developed until now in Greece. Following this, there is an analysis of the refugee issues as they have developed during the 21st century, the word refugee and the policies that have been followed to deal with the refugee crisis in the EU and in Greece are extensively defined and the context and law regarding the issue is outlined. Finally, the humanitarian aid that the social economy entities have offered to the refugees is outlined, a feature that is connected with the piece of research that follows.

In the second part, the field research that was conducted for the social economy entities in Greece is presented. Through Comparative analysis the procedures that were followed in the capital of Greece (Athens) and in the town of Karditsa are explored. The social entities that were explored were PRAKSIS NGO and 'Development Agency of Karditsa –Anaptixiaki Karditsas' (AN.KA) that are implementing the ESTIA program of UNHCR. Interviews were conducted with field coordinators and beneficiaries of the program in order to present the current status quo.

Data analysis, results and conclusions follow.

KeyWords: Refugee Crisis; Social Economy Entities; Integration of Refugees

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract.....	5
Κεφάλαιο 1 ^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.1 Ο Ρόλος της Κοινωνική Οικονομίας και οι Φορείς Αντιπροσώπευσης...9	
1.1.1 Ορισμοί.....	10
1.1.2 Η Εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ευρώπη	12
1.1.3 Η Εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα	15
1.2 Η Προσφυγική Ροή από τη Μέση Ανατολή τον 21 ^ο αιώνα	19
1.2.1 Ορισμοί.....	19
1.2.2 Η Προσφυγική Ροή από τη Μέση Ανατολή τον 21 ^ο Αιώνα: Το παράδειγμα της Συρίας	20
1.3 Η Διαχείριση του Προσφυγικού Ζητήματος	22
1.3.1 Η Πολιτική της Ε.Ε. για την Αντιμετώπιση του Προσφυγικού Ζητήματος.....	22
1.3.1.1 Παραδείγματα διασποράς και ένταξης στις χώρες της Ευρώπης.....	24
1.3.2 Η Πολιτική της ΕΕ για την Μετεγκατάσταση των Προσφύγων.....	26
1.3.3 Η Πολιτική Αντιμετώπισης της Ελλάδας για το Προσφυγικό Ζήτημα	28
1.3.4 Το Νομοθετικό και Θεσμικό Πλαίσιο στον Τομέα της Μετανάστευσης στην Ελλάδα	29

1.3.5 Η Συμβολή των Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας στην Αντιμετώπιση του προσφυγικού στην Ελλάδα.....	32
Κεφάλαιο 2 ^ο Μεθοδολογία	44
2.1 Ερευνητικά Ερωτήματα	44
2.2 Έρευνα - Συνεντεύξεις	44
2.3 Δείγμα έρευνας.....	44
Κεφάλαιο 3 ^ο Αποτελέσματα	46
1. Ανάλυση συνεντεύξεων των συντονιστών των αντίστοιχων προγραμμάτων «ΕΣΤΙΑ» της UNHCR.....	46
1.1Μ.Κ.Ο. PRAKSIS	46
1.2Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.).....	48
2. Δείγμα προσφύγων PRAKSIS	50
2.1Δημογραφικά.....	50
2.2Άξονας Εκπαίδευσης.....	50
2.3Άξονας Απασχόλησης.....	51
2.4Άξονας Κοινωνικής Ένταξης.....	52
3. Δείγμα προσφύγων ΑΝ.ΚΑ	52
3.1Δημογραφικά.....	52
3.2Άξονας Εκπαίδευσης.....	53
3.3Άξονας Απασχόλησης.....	53

3.4Αξονας Κοινωνικής Ένταξης	54
Κεφάλαιο 5°Συμπεράσματα.....	55
Κεφάλαιο 6°Βιβλιογραφία	60
5.1 Ελληνική Βιβλιογραφία	60
5.2 ΞενόγλωσσηΒιβλιογραφία	62
5.3 Ηλεκτρονικές Ιστοσελίδες.....	65
Παράρτημα Α.....	67
Παράρτημα Β.....	68
Παράρτημα Γ	70
Παράρτημα Δ.....	78

Κεφάλαιο 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Ο Ρόλος της Κοινωνική Οικονομίας και οι Φορείς Αντιπροσώπευσης

Η γέννηση της κοινωνικής οικονομίας προκλήθηκε από πολλές κοινωνικές δυνάμεις όπως τα λαϊκά στρώματα, την εκκλησία και τις ανώτερες τάξεις. Συνεταιρισμοί, Εταιρίες Αλληλοβοήθειας, σύλλογοι/σωματεία/ενώσεις και ιδρύματα, είναι οι πρώτες μορφές οργανώσεών της (Γεωργιάς, 2013). Η κοινωνική οικονομία πλέον αποτελεί βασικό πυλώνα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Οι φορείς της διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατήρηση των κοινωνικών υπηρεσιών και στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών κρίσεων (SocialeconomyintheEU, 2018). Σήμερα η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει συνεταιρισμούς, αλληλασφαλιστικές επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικές ενώσεις, ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες διαχειρίζονται ένα ευρύ φάσμα εμπορικών δραστηριοτήτων και παρέχουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά. Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας είναι η κινητήρια δύναμη για την κοινωνική καινοτομία (SocialeconomyintheEU, 2018)

Η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο τόσο στην προώθηση της απασχόλησης, όσο και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών στις Ευρωπαϊκές χώρες (Λέκκα, 2011). Οι φορείς κοινωνικής οικονομίας από τη φύση τους, συμβάλουν στη δημιουργία και συνοχή μεταξύ των εργαζομένων, αλλά και συντελούν σε μία δημοκρατική και ενεργή κοινωνία. (Schneider and Laino, 2014). Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, εστιάζουν στο επιχειρηματικό πνεύμα, με το επίκεντρο αυτών των επιχειρήσεων, να είναι η επίτευξη τόσο αμοιβαίου όσο και συλλογικού οφέλους και η αντιμετώπιση ευρύτερων κοινωνικών, περιβαλλοντικών και κοινοτικών στόχων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις αυτές, ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν ισότιμα με τους άλλους τύπους επιχειρήσεων (Social Economy Europe, 2015).

Ο μη κερδοσκοπικός τομέας δεν θεωρείται πλέον τόσο φτωχός, όσο στο παρελθόν, αντιθέτως μοιάζει με στυλοβάτη του μέλλοντος τόσο στα αναπτυγμένα όσο και στα αναπτυσσόμενα κράτη και το σημαντικότερο όλων είναι ότι συνυπάρχει με το κράτος πρόνοιας, γνωρίζει τις κοινωνικές ανάγκες και βοηθά τις κοινωνίες να χτίσουν μία κυκλική οικονομία (Aminetal,2002).Η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο τόσο στην προώθηση της απασχόλησης όσο και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών στις Ευρωπαϊκές χώρες (Λέκκα, 2011).Ειδικότερα στη χώρα μας, είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί μέσα σε ένα κατάλληλο και ευνοϊκό πλαίσιο με σκοπό να αποτελέσει στρατηγική απασχόλησης για να καταπολεμηθούν οι διακρίσεις, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Το κοινωνικό κίνητρο και η συλλογική αλλά και η επιχειρηματική διάσταση των δραστηριοτήτων, στις οποίες επιδίδονται οι φορείς κοινωνικής οικονομίας δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς νομικούς τύπους των οργανισμών αυτών. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή επιτροπή, μεγάλο ποσοστό της Ευρωπαϊκής οικονομίας έχει ως στόχο να αποφέρει θετικό αποτέλεσμα σε ανθρώπους που, δεν είναι ούτε επενδυτές, ούτε ιδιοκτήτες επιχειρήσεων(Social Economy Europe, 2015).

Η παγκοσμιοποίηση, η ατομικοποίηση, οι κοινωνικές ανισότητες, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο περιορισμός του κοινωνικού κράτους και οι νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις είναι παράγοντες των τελευταίων ετών που έχουν επιδράσεις σε όλες τις πολιτικές μερίδες. Η εδραίωση της κοινωνικής οικονομίας υπόσχεται να προσφέρει μια εναλλακτική και εφικτή απάντηση σε αυτά τα προβλήματα. Και φαίνεται ότι οι κοινωνίες την ακολουθούν. Σημαντικό στοιχείο για την εστίαση της προσοχής των κυβερνήσεων στο συγκεκριμένο τομέα επίσης είναι, η αύξηση της οικονομικής του βαρύτητας, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές ιδιωτικοποίησης που ακολούθησαν οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ τα προηγούμενα χρόνια (Γεωρμάς, 2013).

1.1.1 Ορισμοί

Ο ορισμός της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι εύκολο έργο. Υπάρχει μία ευρεία ποικιλία ορισμών από διάφορους παράγοντες. Ένας κανονιστικός ορισμός της κοινωνικής οικονομίας τονίζει τον προσανατολισμό προς το κοινό καλό, την

δημοκρατική δομή στη λήψη αποφάσεων και τον περιορισμό διανομής των κερδών (Γεωρμάς, 2013).

Ο χώρος της κοινωνικής οικονομίας περιγράφεται με διαφορετικά ονόματα: Κοινωνική οικονομία (επιχειρήσεις με ορισμένες νομικές μορφές, όπως συνεταιρισμοί, ενώσεις, ασφαλιστικές εταιρίες και ιδρύματα), Αλληλέγγυα Οικονομία (π.χ. επιχειρήσεις που έχουν ιδρυθεί για φιλανθρωπικούς σκοπούς), Τρίτος Τομέας (μη κερδοσκοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις), Οικονομική Αυτοβοήθεια (τοπικά οργανωμένες επιχειρήσεις με δημοκρατική δομή), κ.α. (Social Europe, 2014).

Προκειμένου να δοθεί ένας ορισμός κοινά αποδεκτός διεθνώς έπρεπε να ενσωματώνει τις ιστορικές αρχές και τις αξίες της κοινωνικής οικονομίας προκειμένου να καταστεί λειτουργικός και ευρέως αποδεκτός πολιτικά και ακαδημαϊκά. Έπρεπε επίσης τα στοιχεία της κοινωνικής οικονομίας να ταιριάζουν με τα συστήματα εθνικών λογαριασμών, δηλαδή ο ορισμός που θα δοθεί να ταιριάζει με τα νομικά και διοικητικά κριτήρια της κάθε χώρας, με σκοπό η ανάλυση της κοινωνικής οικονομίας να επικεντρωθεί στους συντελεστές της, προσδιορίζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των οικονομικών παραγόντων.

Ο προτεινόμενος ορισμός, σύμφωνα με την έκθεση του CIRIEC (2007) (Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφοριών για την Κοινωνική και την Συνεταιριστική Οικονομία) είναι:

“Το σύνολο των ιδιωτικών, τυπικά συγκροτημένων επιχειρήσεων, με αυτονομία αποφάσεων και ελευθερία συμμετοχής, που έχουν δημιουργηθεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους μέσα από την αγορά, παράγοντας αγαθά και παρέχοντας υπηρεσίες, ασφάλεια και χρηματοδότηση και όπου η παραγωγή των αποφάσεων και κάθε διανομή των κερδών ή πλεονασμάτων μεταξύ των μελών δε συνδέονται άμεσα με το κεφάλαιο ή τις συνδρομές από μέρους των μελών, κάθε ένα από τα οποία έχει και μία ψήφο. Η Κοινωνική οικονομία επίσης περιλαμβάνει ιδιωτικούς, τυπικά συγκροτημένους οργανισμούς με αυτονομία αποφάσεων και ελευθερία συμμετοχής, που παράγουν μη αγοραίες υπηρεσίες για τα νοικοκυριά και τα οποία πλεονάσματα

των οποίων, δεν μπορούν να περιέλθουν στην κατοχή των οικονομικών παραγόντων που τους δημιουργούν, τους ελέγχουν ή τους χρηματοδοτούν”.

Αυτός ο ορισμός είναι απόλυτα συνεπής με την εννοιολογική οριοθέτηση της κοινωνικής οικονομίας και αντικατοπτρίζει το χάρτη των αρχών της κοινωνικής οικονομίας σύμφωνα με την μόνιμη ευρωπαϊκή διάσκεψη των συνεταιρισμών, των αμοιβαίων κοινωνιών, των ενώσεων και των ιδρυμάτων. Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας (Social Economy Europe):

- Δεν ελέγχονται από το δημόσιο τομέα.
- Είναι νομικά πρόσωπα.
- Έχουν αυτονομία στη λήψη αποφάσεων, δηλαδή έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν όλες τις δραστηριότητές τους.
- Έχουν ελευθερία συμμετοχής με την ιδιότητα του μέλους
- Οποιαδήποτε διανομή κερδών ή πλεονασμάτων όταν προκύπτει πρέπει να χρησιμοποιείται για τις δραστηριότητες του οργανισμού και την επέκτασή του.
- Ασκοούν αυτοτελή οικονομική δραστηριότητα με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες των μελών τους.
- Είναι δημοκρατικές οργανώσεις. Το δημοκρατικό κριτήριο θεωρείται απαραίτητο για την κοινωνική οικονομία διότι η κοινωνική χρησιμότητα αυτών των επιχειρήσεων είναι με βάση τον κοινωνικό τους σκοπό, τις δημοκρατικές και συμμετοχικές αξίες τους.

Πέραν του ζητήματος του ορισμού της κοινωνικής οικονομίας παραμένει το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος τομέας παρουσιάζεται να κερδίζει έδαφος και να καθίσταται όλο και πιο σημαντικός εάν λάβουμε υπόψη μας τον αριθμό των ατόμων που απασχολούνται σε αυτόν, καθώς και τον όγκο της παραγωγής του σε αγαθά και υπηρεσίες (Defourny and Pestoff, 2008)

1.1.2 Η Εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ευρώπη

Στον Ευρωπαϊκό χώρο, η συζήτηση έχει διαφορετικές ιστορικές καταβολές και διαφορετικές προσεγγίσεις. Κοινά αποδεκτό είναι ότι τις τελευταίες δεκαετίες ο όρος «κοινωνική οικονομία» έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται ευρύτερα στον ακαδημαϊκό λόγο. Οι επικρατούσες αντιλήψεις πλέον αναγνωρίζουν τις δυνατότητες της κοινωνικής οικονομίας να οικοδομήσει τις κοινωνικο-οικονομικές δεξιότητες, ικανότητες και να λειτουργήσει ως μηχανισμός άντλησης των λανθανουσών οικονομικών δυνατοτήτων (Amin,2009). Ως δραστηριότητα, η κοινωνική οικονομία συνδέεται ιστορικά με ενώσεις και συνεταιρισμούς ατόμων. Ως δράση αναλαμβάνεται από την κοινωνία των πολιτών και είναι συνδεδεμένη ιστορικά με τους λαϊκούς συλλόγους, τους συνεταιρισμούς και τις εταιρίες αλληλοβοήθειας, που αποτελούν τον κύριο κορμό της (CIRIEC, 2005). Το σύστημα αξιών και αρχών συνδέεται με τη συμπεριφορά της ιστορίας του συνεταιριστικού κινήματος, το οποίο καθόρισε την σύγχρονη έννοια της κοινωνικής οικονομίας. Η σύγχρονη κοινωνική οικονομία περιβάλλει κυρίως συνεταιρισμούς, ενώσεις αλληλασφάλισης και πρόσφατα προστέθηκαν και τα ιδρύματα.

Η κοινωνική οικονομία δημιουργήθηκε από την αντίδραση των πιο ευάλωτων και ανυπεράσπιστων κοινωνικών ομάδων μέσω οργανώσεων αυτοβοήθειας και καθόρισαν τις συνθήκες διαβίωσής τους, τον 18ο και 19ο αιώνα (European Economic and Social Committee, 2012). Το 1830 η έννοια της κοινωνικής οικονομίας παρουσιάστηκε στη Γαλλία και το 1840 στην Ισπανία. Για τη Γαλλία, ο φιλελεύθερος συγγραφέας Charles Dupoyet την αναφέρεται στο βιβλίο του “*Πραγματεία περί κοινωνικής οικονομίας*”, όπου ανέλυε το αίτημα για μία ηθική προσέγγιση στα οικονομικά. Στόχος ήταν, μέσω των μη υλικών λειτουργιών μιας πιο ευρείας ερμηνείας της οικονομίας, να προωθηθεί η ελευθερία και η ηθική (Demoustier and Rousselier, 2006) ενώ στην Ισπανία ο συγγραφέας Ramonde a Sagra δημοσίευσε το έργο “*Lecciones de economica Social*”.

Κατά τον 19^ο αιώνα, στη Βρετανία, η αντίδραση των εργατών στις βιομηχανίες, λόγω των σκληρών συνθηκών εργασίας, είχε ως αποτέλεσμα οι εργάτες να συσπειρωθούν μαζί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και να δημιουργήσουν μία ενοποιημένη εμπορική ένωση το 1815 (CIRIEC, 2012). Η δημιουργία του συνεταιρισμού των δικαίων σκαπανέων στο Ρότσντειλ, το 1844, ήταν αυτή που έθεσε

τις βάσεις για το σύγχρονο συνεταιριστικό κίνημα, με τις αρχές του συγκεκριμένου συνεταιρισμού να γίνονται αργότερα οι βάσεις για τις αρχές του παγκόσμιου συνεταιριστικού κινήματος Όλα αυτά τα γεγονότα άρχισαν να επηρεάζουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Εκείνη την εποχή στη Γερμανία, οργανώνονται πιστωτικές ενώσεις και συνεταιρισμοί μεταποίησης υφαντών, με αποκορύφωμα το 1877 όπου ιδρύεται η Γερμανική Ομοσπονδία Αγροτικών Συνεταιρισμών. Στην Ισπανία, ο λαϊκός, ο αμοιβαίος και ο συνεταιριστικός συσχετισμός δημιούργησαν ισχυρούς δεσμούς και επεκτάθηκαν. Συγκροτήθηκαν ομάδες, όπως στη περίπτωση των υφαντών στη Βαρκελώνη. Το 1840 ιδρύεται με αμοιβαία συνεργασία η “Asociacion Mutua de Tejedores” ο πρώτος συνεταιρισμός στην Ισπανία. Στην Ιταλία, το 1853 ιδρύθηκε ο πρώτος καταναλωτικός συνεταιρισμός (Cooperative, 2014) με σκοπό να διαθέτουν αγαθά σε προσιτές τιμές για τους φτωχούς. Το 1847 στη Γαλλία υπάρχουν 2.500 εταιρίες αλληλοβοήθειας με 400.000 μέλη¹. Τέλος, η επίσημη αναγνώριση των παραπάνω συνεταιρισμών ήρθε με το νόμο του 1901(CIRIEC,2005).

Η αναγνώριση της κοινωνικής οικονομίας, όπως είναι σήμερα γνωστή, ξεκίνησε στην Γαλλία το 1970 όταν οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τους συνεταιρισμούς και τις ενώσεις δημιούργησαν την “Εθνική Επιτροπή Συνδέσμου για Αμοιβαίες Συνεταιρικές και Συνεταιριστικές Δραστηριότητες”. Το 1980, η CNLAMCA δημοσίευσε το έγγραφο “Charte de L’ economie sociale”, το οποίο ορίζει την κοινωνική οικονομία ως το σύνολο των οργανώσεων που δεν ανήκουν ούτε στο δημόσιο ούτε στον ιδιωτικό τομέα, λειτουργούν δημοκρατικά, τα μέλη τους έχουν ίσα δικαιώματα, υπάρχει καθεστώς περιορισμένης διανομής κερδών και επεκτείνετε με τα πλεονάσματα που διαθέτει (CIRIEC, 2012).

Τέλος, στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο από το 1990 έχει συσταθεί διακομματική ομάδα για την κοινωνική οικονομία. Το 2009 το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο ενέκρινε μια σημαντική έκθεση για την κοινωνική οικονομία όπου την αναγνώρισε ως κοινωνικό

¹Πάντως εκείνη την εποχή, οι συνεταιρισμοί ονομαζόταν «Παραγωγικές ενώσεις εργατών».

εταίρο και ως βασικό παράγοντα για την επίτευξη της Συνθήκης της Λισαβόνας. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πήρε πρωτοβουλία για τις κοινωνικές επιχειρήσεις οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής οικονομίας να τη στηρίζουν μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

1.1.3 Η Εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας είναι περιορισμένος και η ανάπτυξη του καθυστέρησε να ακολουθήσει τις εξελίξεις που σημειώθηκαν σε άλλες ανεπτυγμένες για την εποχή, ευρωπαϊκές χώρες. Η συμβολή του κράτους πρόνοιας διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα ενώ ο εθελοντισμός και η κοινωνία των πολιτών είχαν επιδείξει χαμηλή δυναμική στο παρελθόν. Η ανάγκη για κοινωνική προστασία στηριζόταν κυρίως σε άτυπα οικογενειακά δίκτυα, σε εθελοντικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς καθώς και στην εκκλησία (Χρυσάκης κ.α., 2002).

Ζωντανό παράδειγμα είναι ο Συνεταιρισμός Αμπελακίων, ο οποίος ιδρύθηκε την εποχή της τουρκοκρατίας, στο χωριό Αμπελάκια Θεσσαλίας και αποτελεί την ναυαρχίδα της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα. Θεωρείται ως, ο πρώτος σύγχρονος συνεταιρισμός στον κόσμο. Ιδρύθηκε μεταξύ 1750 και 1770 ως συνεταιρισμός και παρήγαγε βαμβακερά και κόκκινα νήματα. Το 1772, 22 χωριά της περιοχής συνεταιρίστηκαν για να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός και η περιττή αντιπαλότητα. Ο συνεταιρισμός είχε 6000 μέλη, 24 εργοστάσια και 17 υποκαταστήματα σε όλη την Ευρώπη, από την Αγ. Πετρούπολη και το Λονδίνο έως τη Σμύρνη. Τα μέλη του συνεταιρισμού επωφελήθηκαν από τη κοινωνική ασφάλιση, τις εγκαταστάσεις υγείας, τα σχολεία και τις βιβλιοθήκες του πανεπιστημίου των Αμπελακίων. Το 1812 διαλύθηκε λόγω των βαριών φόρων και των οικονομικών εξελίξεων στη βιομηχανία του νήματος. (Καλλιτουνάκης 1929; Νασιούλας, 2010).

Η πρώτη συνεταιριστική νομοθεσία (για όλα τα είδη συνεταιρισμών) εδραιώθηκε το 1915. Ελάχιστοι γεωπόνοι εκπαιδευμένοι ίδρυσαν συνεταιρισμούς. Η νέα νομοθεσία ήταν κατά κύριο λόγο μια κυβερνητική πρωτοβουλία που στόχευε στην επίλυση ελλείψεων στον χώρο της αγοράς και στον περιορισμό της αισχροκέρδειας, η οποία αφθονούσε στην ελληνική επαρχία. Την δεκαετία του 1930 υπήρχαν πάνω από 3000

πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί και 85 δευτεροβάθμιες ενώσεις(CICOPA&ILO, 2013). Το 1979, η Ελλάδα κατήργησε τη μοναδική συνεταιριστική νομοθεσία και ενεπλάκη σε ένα σύστημα με διαφορετικούς παράλληλους νόμους, με την έγκριση του πρώτου αποκλειστικά αγροτικού συνεταιριστικού νόμου, με ουσιώδεις τροπολογίες το 1981, οι οποίες επέτρεψαν στους συνεταιρισμούς να χρησιμοποιούνται ως πολιτικά όργανα(CICOPA&ILO, 2013). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι συνεταιρισμοί να αποδυναμωθούν εκ νέου οικονομικά όπως έγινε τη δεκαετία του 30 και τεράστια χρέη συσσωρεύτηκαν σε αυτούς στις δεκαετίες του '80 και του '90 οι μετοχές τους έπεσαν στο 50%². Το 2009 ο αριθμός των συνεταιρισμών στην Ελλάδα ανερχόταν στους 6376 με 713,714 μέλη έναντι των 948,965 το 1985. (CICOPA&ILO, 2013)

Στην Ελλάδα στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας περιλαμβάνονται οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι μικτές οργανώσεις. Αυτές έχουν κυρίως νομικές μορφές σωματείων, αστικών μη κερδοσκοπικών εταιριών, ιδρυμάτων και ενώσεων προσώπων. Παράλληλα δραστηριοποιούνται οργανώσεις με επιχειρηματικό ενδιαφέρον κυρίως στο πεδίο του αγροτουρισμού, οι οποίες έχουν μορφή αγροτικού ή αστικού συνεταιρισμού καθώς και στο πεδίο της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης ατόμων στο χώρο της ψυχικής υγείας, με μορφή ενός νομικού προσώπου, του Κοινωνικού Συνεταιρισμού Περιορισμένης Ευθύνης (ΚΟΙ.ΣΠΕ.) (Μητροσύλη, 2007).

Σχετικά με την Ελληνική Νομοθεσία πολλοί και διάφοροι νόμοι εντοπίζονται, οι οποίοι αφορούν το τομέα της κοινωνικής οικονομίας:

1. Ο Νόμος 1667/1986 για τους «Αστικούς συνεταιρισμούς και άλλες διατάξεις».

Ο Ν.1667/1986 ρυθμίζει ένα ευρύ φάσμα συνεταιρικών κατηγοριοποιήσεων σε αστικά πλαίσια, περιλαμβάνοντας τους παραγωγούς, τους καταναλωτές, τους προμηθευτές, τις τραπεζικές υπηρεσίες και του τουρισμού. Θα μπορούσαμε να

²Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Usage and Mis-Usage of Co-operatives. The Example of Greece, in The International Journal of Cooperative Studies, Σεπτέμβριος 2010, σελ. 34 – 45.

πούμε ότι ο συγκεκριμένος νόμος θεωρείται βασικός για μη αγροτικούς συνεταιρισμούς(CICOPA&ILO, 2013).

2. *Ο Νόμος 2716/1999 για τον «Εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις»*

Με το Ν.2716/1999 επιδιώκεται η αλλαγή στη παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας και στη προστασία των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Ο στόχος είναι να καθιερωθεί ένα δίκτυο παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας το οποίο να ανταποκρίνεται στις αυξημένες κοινωνικές ανάγκες των ατόμων αυτών αλλά και των οικογενειών τους. Ο Νόμος μεταξύ άλλων επιδιώκει κατά προτεραιότητα την εξω-νοσοκομειακή περίθαλψη, την ψυχοκοινωνικής και κοινωνική επανένταξη με την προαγωγή των κοινωνικών δεσμών και της αλληλεγγύης (Γεωργιάς, 2013).

3. *Νόμος 4384/2016 Αγροτικοί συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις.*

Ο Ν. 4384/16 δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της κυβερνήσεως στις 16/4/16 και περιλαμβάνει αγροτικούς και γυναικείους συνεταιρισμούς. Στα άρθρα του εμπεριέχει οδηγίες σχετικά με τον ορισμό το σκοπό και τη νομική μορφή των συνεταιρισμών αλλά και για τη σύσταση και καταχώρηση του καταστατικού. Επιπλέον αναφέρεται στα μέλη του συνεταιρισμού σχετικά με τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και το άνοιγμα μιας συνεταιριστικής μερίδας. Μεταξύ άλλων αναφέρεται και στη διοίκηση του συνεταιρισμού, στις γενικές συνελεύσεις και τα όργανα διοίκησης. Την εποπτεία και το έλεγχο σχετικά με το συνεταιρισμό, την οικονομική διαχείριση, τις ποινικές διατάξεις, τις σχέσεις αγροτικού συνεταιρισμού με το κράτος(Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 4/2016).

4. *Ο Νόμος 4430/2016 για την «Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις».*

Ο Ν.4330/20016 έχει ως σκοπό τη δημιουργία του νομοθετικού πλαισίου για τη Κοινωνική οικονομία ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα ο νόμος στοχεύει στη διάχυση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας σε όλους τους δυνατούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Τη στήριξη των παραγωγικών επιχειρημάτων αυτοδιαχείρισης

και συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας(Εφημερίδα της Κυβερνήσεως,10/2016).

5. *Ο Νόμος 4513/2018 «Ενεργειακές κοινότητες και άλλες διατάξεις»*

Ο Ν.4513/2018 αφορά τις ενεργειακές κοινότητες οι οποίες αποτελούν αστικούς συνεταιρισμούς αποκλειστικού σκοπού με στόχο την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί αποσκοπούν μεταξύ άλλων στη αποθήκευση, ιδιοκατανάλωση και στην προμήθεια της ενέργειας, την ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και ασφάλειας σε νησιωτικούς δήμους καθώς και στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στην τελική χρήση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, μέσω της δραστηριοποίησης στους τομείς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, της συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής απόδοσης. Επίσης αναφέρεται στη διαχείριση της ζήτησης και της παραγωγής αλλά και της διανομής και προμήθειας. Τέλος αναφέρεται όπως και οι παραπάνω νόμοι σε λειτουργικά ζητήματα των συνεταιρισμών όπως με το αντικείμενο δραστηριότητας, καταστατικό του συνεταιρισμού, τη σύσταση, τη λειτουργία κ.α. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 1/2018).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη χώρα μας όσο αφορά τις δράσεις της. Παράλληλα, κατέχει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η συνεισφορά της στην αύξηση της συνολικής απασχόλησης και η επιβοηθητική της δράση στα άτομα που δυσκολεύονται να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Στις μέρες μας, η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο ακόμη και στο προσφυγικό ζήτημα, όπου φορείς της, έχουν αναλάβει να φέρουν εις πέρας σημαντικά ζητήματα όπως τη προσωρινή φιλοξενία των προσφύγων, την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία, την εκπαίδευσή τους, τη νομική τους υποστήριξη και όλα αυτά πάντα γίνονται σύμφωνα με τη τήρηση των νόμων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

1.2 Η Προσφυγική Ροή από τη Μέση Ανατολή τον 21^ο αιώνα

Τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα διανύει μία δύσκολη περίοδο εξαιτίας του μεταναστευτικού ζητήματος. Από το 2015 και έπειτα, μεγάλα κύματα μεταναστών και προσφύγων, κυρίως από τη Μέση Ανατολή, ήρθαν προς την Ελλάδα με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί τεράστιο πρόβλημα. Ο κρατικός μηχανισμός μεγέθυνε το πρόβλημα, διότι δεν ήταν έτοιμος να δεχτεί ένα τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων, οι οποίοι είχαν έρθει από εμπόλεμες ζώνες. Υποστηρικτικά, στη διαχείριση αυτού του προβλήματος, έδρασαν οι ΜΚΟ, οι Δήμοι και άλλοι φορείς κοινωνικής οικονομίας, με σκοπό τη βραχυχρόνια αντιμετώπιση του προβλήματος.

1.2.1 Ορισμοί

Στις 25 Ιουλίου του 1951 εγκρίνεται από την γενική συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών η Σύμβαση της Γενεύης και εφαρμόζεται για πρώτη φορά, ένα σώμα διεθνούς δικαίου, συμβάσεων και αρχών για την προστασία των προσφύγων. Η Σύμβαση επεξηγεί τον όρο του «πρόσφυγα», και το είδος της προστασίας ή άλλων παροχών, αλλά και των κοινωνικών του δικαιωμάτων που οφείλει να λάβει από τα κράτη που υπέγραψαν την σύμβαση (140 χώρες συνολικά). Αυτή τη στιγμή η ύπατη αρμοστέία του Ο.Η.Ε παρέχει στήριξη σε περισσότερους από 21 εκ. ανθρώπους (UNHCR).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης, πρόσφυγας είναι το άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του ή του τόπου κατοικίας του, έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και λόγω της δίωξης αυτού, αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία αυτής της χώρας ή την επιστροφή σε αυτήν (UNHCR).

Η προστασία των προσφύγων εξαρτάται από την εκάστοτε χώρα υποδοχής. Οι χώρες που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση οφείλουν να τηρούν τους όρους της. Η Ύπατη Αρμοστέία του Ο.Η.Ε. φροντίζει να δρα σαν παρατηρητής και να παρεμβαίνει όπου χρειάζεται, για την ορθή τήρηση της. Σημειώνεται ότι η Σύμβαση δεν παρέχει μία

μόνιμη προστασία, κάποια άτομα μπορούν να ενταχθούν μόνιμα στην χώρα υποδοχής αλλά είναι πιθανό κάποιος να μην θεωρείται πρόσφυγας όταν οι λόγοι της προσφυγικής του ιδιότητας παύουν να υπάρχουν. Επιπλέον, ανεξαρτήτως από το αν μια χώρα έχει υπογράψει την Σύμβαση, είναι υποχρεωμένη να παρέχει τις βασικές αρχές προστασίας, βάση του διεθνούς δικαίου. Κανένας πρόσφυγας δεν πρέπει να επιστραφεί σε έδαφος όπου υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του (UNHCR).

1.2.2 Η Προσφυγική Ροή από τη Μέση Ανατολή τον 21^ο Αιώνα: Το παράδειγμα της Συρίας

Η Μέση Ανατολή γεωγραφικά βρίσκεται στη συμβολή της Αφρικής της Μεσογείου και του Ινδικού ωκεανού. Πολλές μεγάλες θρησκείες γεννήθηκαν εκεί, όπως ο Χριστιανισμός, ο Ιουδαϊσμός και το Ισλάμ. Παράλληλα είναι πλούσια σε φυσικούς και ενεργειακούς πόρους και παρουσιάζει μεγάλες διαφορές στην θρησκευτική παράδοση, στη γλώσσα και στην οικονομική ευμάρεια. Στη μέση ανατολή ανήκουν οι εξής χώρες: Συρία, Λίβανος, Μπαχρέιν, Τουρκία, Η.Α.Ε., Σαουδική Αραβία, Ιορδανία, Ισραήλ, Παλαιστίνη, Ιράκ, Ιράν, Κουβέιτ, Κατάρ, Ομάν, Αίγυπτος (Κουινόγλου, 2017).

Κομβικό σημείο για τις χώρες της μέσης Ανατολής έπαιξε η εμφάνιση της λεγόμενης Αραβικής Άνοιξης το 2010, όπου έφερε μεγάλες αλλαγές στις κοινωνικές τάξεις με διαδηλώσεις και επαναστάσεις. Με αυτό τον τρόπο ανατράπηκαν γρήγορα καθεστώτα, όπως της Τυνησίας, της Λιβύης, της Υεμένης, του Μπαχρέιν ενώ δημιούργησε αστάθεια στη Συρία, το Μαρόκο και την Ιορδανία. Το κύριο μέλημα των επαναστάσεων ήταν τα κράτη να αποκτήσουν δημοκρατικούς θεσμούς, ελευθερία, διαφάνεια, να καταπολεμηθεί η φτώχεια και η ανεργία(Κουινόγλου, 2017). Η Αραβική Άνοιξη ενδυνάμωσε το Ισλάμ αλλά και ανησύχησε τις μεγάλες δυνάμεις για την επιβολή της στις περιοχές της Μέσης Ανατολής. Επίσης οργανώσεις οι οποίες μέχρι τότε έχαιραν κοινωνικής αποδοχής όπως η Χεσμπολάχ, δέχθηκαν μεγάλο πλήγμα διότι πολλές από αυτές κατηγορήθηκαν πως ήθελαν να επιβάλουν τον σιιτισμό. Τέλος οι μεγάλες δυνάμεις δεν χειρίστηκαν σωστά το θέμα διότι δεν έπαιρναν ξεκάθαρη πολιτική στάση και εκδίωκαν ανθρώπους οι οποίοι δεν ανήκαν στο σιιτικό δόγμα. Με αποτέλεσμα χιλιάδες άνθρωποι να εκδιωχθούν λόγω των πεποιθήσεών τους πολλοί να

εγκαταλείψουν την χώρα τους για να πάνε σε μία άλλη ασφαλέστερη(Κουινόγλου Δ. 2017).

Μεγάλο κεφάλαιο αποτελεί η δράση του ISIS στη Αραβική Δημοκρατία της Συρίας, με την επιβολή ενός ριζοσπαστικού κράτους στην Ανατολική Συρία, με σκοπό να ιδρυθεί ένα σουνιτικό ισλαμικό κράτος. Η Συρία με πρωτεύουσα τη Δαμασκό, έχει έκταση 185.180 τ.χλμ και πληθυσμό 22,5 εκατομμύρια κατοίκους. Το επίσημο πολίτευμα της χώρας είναι η Δημοκρατία ενώ το 90% των κατοίκων είναι μουσουλμάνοι με το υπόλοιπο 10% να είναι Χριστιανοί. Οι σουνίτες αποτελούν το 85% του μουσουλμανικού πληθυσμού, οι Αλαουίτες το 10%, οι Δρούζοι το 3% οι Ισμαηλίτες το 2% και υπάρχει και μία μικρή κοινότητα Δωδεκαδιστών Σιιτών, ενώ οι χριστιανοί αποτελούν τη μεγαλύτερη θρησκευτική μειονότητα (TheWorldFactBook).

Ο ISIS ξεκίνησε ως μία ομάδα της Αλκάντα, γνωστό και ως Ισλαμικό κράτος του Ιράκ. Στόχος του είναι να δημιουργήσει ένα ισλαμικό κράτος που θα ονομάζεται *''Χαλιφάτο''* σε όλο το Ιράκ και τη Συρία και πέρα από τα σύνορα των χωρών. Ο ISIS εφαρμόζει τη Σαρία, Ισλαμικό νόμο, ο οποίος έχει να κάνει με τον θρησκευτικό κώδικα διαβίωσης των Μουσουλμάνων και ισχύει στο Κοράνι. Ο ISIS εκδιώκει χριστιανούς, Σίτες αλλά και όποιους συνεργάζεται με αυτούς (CNN, 2018). Σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε., μέχρι το 2011 υπήρξαν πάνω από 9000 νεκροί και 30000 πρόσφυγες ενώ το Δεκέμβριο του 2016 οι νεκροί ξεπέρασαν τους 310.000. Οι αντικυβερνητικοί έχουν κατηγορηθεί για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βασανιστήρια, απαγωγές κ.α. Σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε περίπου 9 εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν σε γειτονικές χώρες όπως Λίβανο, Τουρκία, Ιράκ, Ιορδανία, Ελλάδα και από κει σε χώρες της Ε.Ε.

Στην χώρα μας από το 2015 διήλθαν σχεδόν 857.000 άτομα, ενώ το 2016 173.000 και μετά το κλείσιμο της «Μεταναστευτικής διαδρομής των Βαλκανίων» τον Μάρτιο του 2016 δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες έμειναν εγκλωβισμένοι στην Ελλάδα. Το 2017 30.000 και το 2018 45.000 (έως Μάρτιο). Μέσω του Μηχανισμού στήριξης Έκτακτης Ανάγκης της Ε.Ε., η Ευρωπαϊκή επιτροπή έχει διαθέσει έως τώρα πάνω από 605.3 εκατομμύρια ευρώ για να ανταποκριθεί στο προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε.

για τους πρόσφυγες στη χώρα μας βρίσκονται 83.060 άτομα εκ των οποίων ο μεγαλύτερος πληθυσμός είναι από τη Συρία με 7,687 άτομα ακολουθεί το Ιράκ με 5,125 και έπειτα Γουινέα, Τυνησία, Αφγανιστάν, Μάλι Ερυθραία Μαρόκο κ.α. (UNHCR, 2018)

1.3 Η Διαχείριση του Προσφυγικού Ζητήματος

1.3.1 Η Πολιτική της Ε.Ε. για την Αντιμετώπιση του Προσφυγικού Ζητήματος.

Το προσφυγικό ζήτημα προκαλούσε ανέκαθεν έντονες διαφωνίες σχετικά με την αντιμετώπισή του. Πάντα υπήρχε το δίλλημα, το οποίο ήταν, η επιθυμία προάσπισης των δικαιωμάτων των προσφύγων και από την άλλη η διασφάλιση πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων τόσο σε επίπεδο ένωσης όσο και κάθε κράτους μέλους ξεχωριστά (Ελευθεριάδου, 2017).

Η ατζέντα της Ε.Ε για το προσφυγικό αναφέρεται στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. και τις χώρες, οι οποίες πρέπει να αναλάβουν άμεση δράση για την αντιμετώπιση του προσφυγικού φαινομένου. Η αντιμετώπιση του προσφυγικού αποτελεί κοινή ευθύνη των χωρών της Ε.Ε. Συνδυάζοντας τις εσωτερικές και τις εξωτερικές πολιτικές των χωρών, η ατζέντα πρέπει να παρέχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση βασισμένη στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. σύμφωνα με τον Jean Claude Juncker πρόεδρο της ευρωπαϊκής επιτροπής (European Commission, 2018).

Η παρούσα ατζέντα χωρίζεται στις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες για τη μετανάστευση. Στις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες η Ε.Ε. επιδιώκει να αναλάβει άμεση δράση για την πρόληψη περαιτέρω απωλειών της ζωής ανθρώπων στη θάλασσα, παρέχοντας χρηματοδότησή σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης που αναλαμβάνει η Frontex για την ασφαλή και νόμιμη επανεγκατάσταση των ανθρώπων στην Ευρώπη και στα περιφερειακά προγράμματα προστασίας και ανάπτυξης. Η Ε.Ε. ενισχύει το ρόλο της Europol ως κέντρου πληροφοριών για την

εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων. Επίσης η ενεργοποίηση του συστήματος έκτακτης ανάγκης προβλέπει τη μετεγκατάσταση των αιτούντων άσυλο με ασφάλεια (European Commission, 2018).

Από την άλλη πλευρά, οι μακροπρόθεσμες προτεραιότητες αφορούν την ανάπτυξη διαρθρωτικών ενεργειών πέραν από τις κρίσεις και τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, αλλά ουσιαστικά ο σκοπός τους είναι να βοηθούν τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και να διαχειρίζονται καλύτερα τις πτυχές της μετανάστευσης (European Commission, 2018).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2018) υπάρχουν 4 πυλώνες οι οποίοι στηρίζουν την ατζέντα:

1ος Πυλώνας: *Μείωση κινήτρων για παράνομη μετανάστευση.* Εστιάζει στην αντιμετώπιση των βασικών αιτιών που οφείλονται στην παράνομη μετανάστευση στις τρίτες χώρες, τη διάλυση των δικτύων του λαθρεμπορίου και διακίνησης και στις δράσεις για καλύτερη εφαρμογή των πολιτικών επιστροφής.

2ος Πυλώνας: *Διασφάλιση εξωτερικών συνόρων.* Έχει να κάνει με τη καλύτερη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και με την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συνοριακών διελεύσεων.

3ος Πυλώνας: *Ενίσχυση της κοινής πολιτικής ασύλου με τη αύξηση των ροών των αιτούντων άσυλο.* Οι πολιτικές ασύλου της Ε.Ε. πρέπει να βασίζονται στην αλληλεγγύη προς εκείνους που χρήζουν διεθνούς προστασίας καθώς και μεταξύ των κρατών μελών, των οποίων η πλήρης εφαρμογή των κοινών κανόνων πρέπει να διασφαλιστεί μέσω συστηματικής παρακολούθησης.

4ος Πυλώνας: *Ανάπτυξη νέας πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση ενόψει μελλοντικών δημογραφικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ε.Ε.* Η νέα πολιτική πρέπει να επικεντρωθεί στην προσέλκυση εργαζομένων που χρειάζεται η οικονομία της Ε.Ε., ιδίως διευκολύνοντας την είσοδο και την αναγνώριση των προσόντων τους.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί, πως σε επίπεδο Ε.Ε. η μετανάστευση αντιμετωπίζεται με την πολιτική της διασποράς, ενώ η πολιτική της ένταξης των μεταναστών αντιμετωπίζεται σε τοπικό επίπεδο. Αυτό κάνει το ρόλο των τοπικών αρχών οι οποίοι συνεργάζονται με ιδιωτικούς φορείς, να είναι πρωταρχικής σημασίας για το σχεδιασμό των μέτρων ενσωμάτωσης και των δεξιοτήτων των νεοεισερχόμενων μεταναστών πράγμα που δίνει θετικό αντίκτυπο στις εκάστοτε περιοχές όπου είναι εγκατεστημένοι (ΟΟΣΑ, 2018)

Οι Πολιτικές διασποράς για τα κράτη μέλη χωρίζονται σε 3 κατηγορίες:

- 1) Διασπορά με βάση το ΑΕΠ, τον πληθυσμό και την παρουσία προηγούμενων μεταναστών (όπως Γερμανία, Αυστρία)
- 2) Διασπορά με βάση τη διαθεσιμότητα των θέσεων σε κέντρα υποδοχής (όπως Ιταλία)
- 3) Διασπορά με βάση τη ζήτηση εργασίας στην περιοχή υποδοχής (όπως Σουηδία)

Αυτό έγινε για να αποφευχθεί η υπερσυγκέντρωση μεταναστών σε λίγα σημεία στις χώρες. Ωστόσο σήμερα οι κυβερνήσεις αναθέτουν σε τοπικό επίπεδο αυτές τις αρμοδιότητες (ΟΟΣΑ, 2018).

1.3.1.1 Παραδείγματα διασποράς και ένταξης στις χώρες της Ευρώπης

Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ του 2018 ένα οργανωμένο σχέδιο υποδοχής και ενσωμάτωσης μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα σε απομακρυσμένες περιοχές παρά σε αστικά κέντρα γιατί είναι πιθανότερο να δημιουργηθεί ανάπτυξη μέσω της αναζωογόνησης εγκαταλειμμένων χώρων η ακόμη και μιας ζήτησης γενικού συμφέροντος η οποία αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει. Η φιλοξενία σε απομακρυσμένες περιοχές γίνεται για να αποφευχθεί η συμφόρηση στα αστικά κέντρα και γιατί τα κράτη ακολουθούν πολιτικές διασποράς (Nordregio, 2004).

Αυστρία

Στην Αυστρία, οι αιτούντες άσυλο διασκορπίζονται σε όλη τη χώρα σύμφωνα με ένα σύστημα ποσοστάσεων που βασίζεται στον πληθυσμό κάθε ομοσπονδιακής επαρχίας. Οι αιτούντες άσυλο στην πράξη δεν έχουν σχεδόν καμία δυνατότητα να επιλέξουν τον τόπο όπου θα φιλοξενηθούν και επιτρέπεται να διαμένουν μόνο στην ομοσπονδιακή επαρχία που τους έχει ανατεθεί (ΟΟΣΑ, 2018). Η αγορά εργασίας περιορίζει τους αιτούντες άσυλο να εργαστούν διότι οι θέσεις εργασίας πρώτον αναφέρονται σε αυστριακό πολίτη, δεύτερον σε πολίτη της Ε.Ε. από Τρίτη χώρα και έπειτα σε πρόσφυγες πολίτες εκτός Ε.Ε.. Στο Weitensfeldτης Αυστρίας φιλοξενούνται 150 αιτούντες άσυλο από Συρία, Ιράκ, Ιράν Αφγανιστάν και Κούρδοι σε ξενοδοχείο. Στόχος του προγράμματος είναι οι αιτούντες άσυλο να έρθουν σε επαφή με την τοπική κοινωνία. Το εστιατόριο δίνει τη δυνατότητα στους πρόσφυγες να μαγειρεύουν για τους πελάτες του ξενοδοχείου σε συνεργασία με το σεφ του ξενοδοχείου και να προσφέρουν στους ντόπιους και τους τουρίστες διαφορετικά πιάτα.

Γερμανία

Η Γερμανία έχει λάβει την υψηλότερη εισροή αιτούντων άσυλο στην Ευρώπη από το 2012 και από τότε έχει εφαρμόσει πολιτικές χωρικής διασποράς (Eurostat, 2018). Στη Γερμανία φιλοξενούνται υποχρεωτικά σε αγροτικές περιοχές κατά τη διαδικασία ασύλου τους. Όσον αφορά την εργασία των αιτούντων, μέχρι το 2014 η πρόσβαση τους στην αγορά εργασίας γινόταν μετά από πέντε χρόνια. Τον Νοέμβριο του 2014, η διάταξη αυτή άλλαξε και οι αιτούντες άσυλο μπορούν τώρα να εισέλθουν στην αγορά εργασίας μετά από τρεις μήνες (ΟΟΣΑ, 2018) Ένα παράδειγμα στη Γερμανία αποτελεί η επαρχία Hofheim, μία επαρχία με σοβαρά δημογραφικά προβλήματα. Στο Hofheim τοποθετήθηκαν πρόσφυγες σε παλαιά αλλά ανακαινισμένα σπίτια που είχαν αφήσει Γερμανοί οι οποίοι μετακόμισαν σε αστικά κέντρα. Οι πρόσφυγες απασχολούνται εκεί με αγροτικές εργασίες.

Ιταλία

Στην Ιταλία, δεν υπάρχει ενιαίο σύστημα υποδοχής(N.142/2015).Κατά την άφιξη, οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες μπορούν να τοποθετηθούν στα ακόλουθα πρώτα κέντρα υποδοχής: α) Κέντρα πρώτων βοηθειών και υποδοχής που δημιουργήθηκαν το 2006 με σκοπό την παροχή πρώτων βοηθειών και ταυτοποίησης, πριν μεταφερθεί σε άλλα κέντρα και τώρα λειτουργεί επίσημα ως "hotspots, β) Συλλογικά κέντρα: αυτό περιλαμβάνει τα κέντρα που ήταν γνωστά ως κρατικά κέντρα φιλοξενίας αιτούντων άσυλο (CARA) και κέντρα φιλοξενίας (CDA), γ) Κέντρα προσωρινής υποδοχής (CAS), που εφαρμόζονται από τις Νομαρχίες σε περίπτωση μη διαθεσιμότητας θέσεων στο πρώτο ή το δεύτερο κέντρο καταλύματος και λειτουργούν από μια πληθώρα διαφορετικών ιδιωτικών φορέων(ΟΟΣΑ, 2018).Ο νόμος δεν ορίζει καμία προθεσμία για την παραμονή των αιτούντων άσυλο στα κέντρα αυτά. Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα θέσεων, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να τοποθετηθούν σε κέντρα σε όλη την εθνική επικράτεια και μετά την αρχική τους κατανομή μπορούν να μεταφερθούν από ένα κέντρο σε άλλο, είτε για οργανωτικές ανάγκες, πειθαρχικές ανησυχίες και ακόμη και για εκδηλώσεις δυσαρέσκειας του τοπικού πληθυσμού.

Παράδειγμα ένταξης για την Ιταλία αποτελεί ο συνεταιρισμός Cadore,ο οποίος εμφανίστηκε ως ένα τοπικό κοινοτικό εγχείρημα. Συγκεκριμένα ο κοινοτικός συνεταιρισμός του Cadore ιδρύθηκε από την συνεργασία 10 δήμους της περιοχής(ΟΟΣΑ, 2018). Ο συνεταιρισμός βοήθησε ένα περιορισμένο αριθμό αιτούντων άσυλο με ένα αποκεντρωμένο μοντέλο στέγασης το οποίο διευκόλυνε την ένταξη των νεοεισερχόμενων στην τοπική κοινωνία, με απώτερο σκοπό την αυτονομία τους. Αυτή τη στιγμή το Cadore φιλοξενεί 31 άτομα. Οι αιτούντες ασχολούνται με την καλλιέργεια άγριας αγκινάρας (ΟΟΣΑ, 2018).

1.3.2 Η Πολιτική της ΕΕ για την Μετεγκατάσταση των Προσφύγων

Το 2015ήταν πολύ σημαντική χρονιά για την αντιμετώπιση του προσφυγικού φαινομένου, καθώς έγινε η πρόταση για μετεγκατάσταση αιτούντων ασύλου σε χώρες της Ε.Ε. Η πρόταση αναφέρεται στην επείγουσα μετεγκατάσταση 120.000 προσώπων με σαφή ανάγκη μετεγκατάστασης από την Ελλάδα, την Ουγγαρία και την Ιταλία(Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017).

Η Ε.Ε. δραστηριοποιήθηκε με σκοπό να βρεθούν λύσεις που θα βασίζονται στην αλληλεγγύη και στην αποδοχή ότι είναι κοινή ευθύνη, η χάραξη μιας αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής. Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης της Ε.Ε. αφορά τη μετεγκατάσταση ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας (ασύλου και επικουρικής προστασίας) από ένα κράτος μέλος σε κάποιο άλλο. Είναι ένας ευρωπαϊκός μηχανισμός αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης που έχει στόχο την πιο δίκαιη κατανομή των αιτούντων ασύλου στα κράτη μέλη. Οι ωφελούμενοι του προγράμματος της μετεγκατάστασης θα είναι υπήκοοι τρίτων χωρών για τους οποίους το ποσοστό χορήγησης διεθνούς προστασίας είναι πάνω από 75% βάση του ευρωπαϊκού μέσου όρου αναγνώρισης όπως αυτό προκύπτει από τη Eurostat (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017).

Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης αφορά κυρίως Σύριους, Ιρακινούς, Ερυθραίους, υπηκόους της κεντροαφρικανικής δημοκρατίας και ανιθαγενείς από τις χώρες αυτές. Στην περίπτωση της Ελλάδας ο μεγαλύτερος αριθμός είναι υπήκοοι Συρίας και η πρόβλεψη ήταν να μετεγκατασταθούν 66.400 άτομα με το πρόγραμμα να λειτουργεί πιλοτικά για αρχή. Επίσης ειδικές κατηγορίες αιτούντων είναι ασυνόδευτοι ανήλικοι άτομα με επιβαρυνμένο ιατρικό ιστορικό και προβλήματα υγείας ή άτομα που είχαν υποβάλει αίτημα στο παρελθόν για άσυλο στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017).

Για να έχει κάποιος δικαίωμα να υποβάλει αίτημα μετεγκατάστασης θα πρέπει να έχει εισέλθει στην Ελλάδα μετά τις 16/9/15 και να έχει υποβάλλει αίτημα στην υπηρεσία ασύλου. Η διαδικασία της μετεγκατάστασης προβλέπει ότι ο αιτών δεν έχει δικαίωμα να επιλέξει σε ποιο κράτος θα μετεγκατασταθεί. Παρόλα αυτά για να αποφασιστεί το κράτος μετεγκατάστασης θα ληφθούν υπόψη από την υπηρεσία ασύλου η τυχόν ευαλωτότητα του ατόμου αλλά και η ύπαρξη συγγενών του σε κάποιο κράτος της Ε.Ε. αλλά και οι γλωσσικές του δεξιότητες (Υπηρεσία Ασύλου, 2018).

Ο στόχος είναι η ένταξη να είναι ομαλή. Επιπλέον, αν η οικογένεια του ατόμου βρίσκεται σε κάποια χώρα θα μεταφερθεί και αυτό για τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας. Η μεταφορά των αιτούντων γίνεται έως και 2 μήνες από το διεθνή οργανισμό μετανάστευσης σε συνεργασία με την υπηρεσία ασύλου. Τέλος, η αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλετε στην ελληνική υπηρεσία ασύλου, σε περίπτωση μετεγκατάστασης θα εξεταστεί από τις αρμόδιες αρχές του άλλου κράτους. Κατά

συνέπεια στην περίπτωση χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας ο αιτών θα λάβει άδεια διαμονής από το κράτος όπου έχει μετεγκατασταθεί. Επίσης σημαντικό είναι να πούμε ότι όσο η αίτηση ασύλου ενός ατόμου εκκρεμεί στο κράτος που πρόκειται να μετεγκατασταθεί, εντάσσεται στο σύστημα υποδοχής της χώρας μας για την κάλυψη των βασικών του αναγκών (Υπηρεσία Ασύλου, 2018).

1.3.3 Η Πολιτική Αντιμετώπισης της Ελλάδας για το Προσφυγικό Ζήτημα

Μαζί με την Ιταλία, η Ελλάδα είναι η χώρα της ΕΕ που επηρεάστηκε κυρίως από τις παράτυπες αφίξεις κατά την περίοδο 2015-2016. Η λεγόμενη Ανατολική Μεσογειακή Διαδρομή έφερε στις ελληνικές ακτές πάνω από 50.000 αιτούντες άσυλο το 2016 και λιγότερους από 60.000 το επόμενο έτος (Υπουργείο Μεταναστευτικής πολιτικής, 2018). Το 2016, η Ελλάδα έγινε η χώρα της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό αιτούντων άσυλου, σε σύγκριση με τον πληθυσμό της, σχεδόν 5 υποψήφιους ανά 1000 κατοίκους σε σύγκριση με 2,5 κατά μέσο όρο στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2017).

Όπως αναφέρει η Ελευθεριάδου (2017) σε έρευνα της, οι δεσμεύσεις της Ελλάδας ήταν στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής και της διεθνούς σκηνης. Η Ελλάδα δεσμεύτηκε να εξετάζει τα αιτήματα ασύλου αλλά και να μεριμνά για το προσφυγικό πληθυσμό που είναι στη χώρα. Από την άλλη όμως η Ελλάδα δεν ακολούθησε ιδιαίτερη συνέπεια στις υποχρεώσεις της αναφορικά με τα μέτρα πρόληψης για το προσφυγικό, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχουν κέντρα πρώτης υποδοχής ή διαδικασίες ορισμού επιτρόπου για ασυνόδευτους ανήλικους.

Το 2011 ίδρυσε την υπηρεσία ασύλου με πάρα πολλές ελλείψεις όπως ανεπαρκής ενημέρωση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για τις εσωτερικές διεργασίες. Λόγω των ελλείψεων που υπήρχαν τις υποχρεώσεις ανέλαβαν οι Μ.Κ.Ο. (Ελευθεριάδου, 2017).

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η Ελλάδα αναγκάστηκε να αναλάβει ένα πολύ δύσκολο ρόλο, χωρίς να έχει τις κατάλληλες υποδομές, έχοντας ακόμη και την οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα κατάφερε να σταθεί στο ύψος των

περιστάσεων όχι μόνο με τη βοήθεια των Μ.Κ.Ο. αλλά και των ανθρώπων οι οποίοι έδειξαν αλληλεγγύη απέναντι στους πρόσφυγες με την κάλυψη των αναγκών των προσφύγων. Με τη μαζική είσοδο των προσφύγων και μεταναστών δημιουργήθηκαν τα Hotspots την καταγραφή του πληθυσμού αλλά και την καταχώρηση των δακτυλικών αποτυπωμάτων στο κεντρικό σύστημα Eurodac (Ελευθεριάδου, 2017). Επίσης, το ελληνικό σύστημα υποδοχής των αιτούντων άσυλο διευθύνεται επίσημα από τη Γενική Γραμματεία Υποδοχής του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Ωστόσο, η στέγαση των αιτούντων άσυλο εξακολουθεί να γίνεται από κοινού από την UNHCR, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.) και τους ιδιωτικούς φορείς που διαχειρίζονται προσωρινές εγκαταστάσεις. (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2008) Οι εγκαταστάσεις υποδοχής περιλαμβάνουν στρατόπεδα μεγάλης κλίμακας, αρχικά σχεδιασμένα ως προσωρινά καταλύματα έκτακτης ανάγκης, ξενοδοχεία, διαμερίσματα και εγκαταστάσεις που διοικούνται από οργανισμούς τρίτου τομέα (ΟΟΣΑ, 2018).

Τέλος, όλα τα παραπάνω έχουν να κάνουν με τις δεσμεύσεις της Ε.Ε. σε σχέση με τις διεθνείς συνθήκες. Επίσης τα κράτη μέλη κρατούν μία αρνητική στάση απέναντι στον προσφυγικό πληθυσμό και έτσι επιβαρύνονται τα κράτη που είναι χώρες Υποδοχής όπως η χώρα μας (Ελευθεριάδου, 2017).

1.3.4 Το Νομοθετικό και Θεσμικό Πλαίσιο στον Τομέα της Μετανάστευσης στην Ελλάδα

Νόμος 4251/2014

Το 2014 ψηφίστηκε ο κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης (Ν.4251/2014) ο οποίος συγκεντρώνει και κωδικοποιεί το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τη νόμιμη μετανάστευση. Με σκοπό να διευκολυνθούν οι διαδικασίες, στον κώδικα της μετανάστευσης υιοθετήθηκε η πολιτική του One Stop Shop με την οποία επισπεύστηκαν οι διαδικασίες με τις άδειες διαμονής στους δικαιούχους, μειώθηκαν οι υπάρχουσες κατηγορίες των αδειών διαμονής και επεκτάθηκε η ισχύς τους από το ένα έτος σε δύο έτη.

Παράλληλα, με την Υπουργική απόφαση 30651/2014 καθιερώνεται η χορήγηση διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, σε θύματα εμπορίας, ενδοοικογενειακής βίας, σε άτομα τα οποία πάσχουν από προβλήματα ψυχολογικά ή παθολογικά, σε άτομα τα οποία βασανίστηκαν ή τιμωρήθηκαν (σύμφωνα με το άρθρο 3 της σύμβασης της Νέας Υόρκης κατά των βασανιστηρίων) και άλλων μορφών βίας ή εξευτελιστικής μεταχείρισης καθώς και άσκηση βίας σε ανηλίκους από τους ίδιους τους γονείς τους τα οποία όπως ορίζεται θα διαμένουν σε προστατευόμενες δομές ανηλίκων στη χώρα μας (Υπουργική Απόφαση 30651/2014). Τέλος το 2014 με το Ν. 4228/2014 η Ελλάδα εισήχθη στο προαιρετικό πρωτόκολλο του Ο.Η.Ε στη Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (OPCAT) και ορίστηκε Έλληνας μεσολαβητής για τον εθνικό μηχανισμό πρόληψης βασανιστηρίων (Ombudsman, 2014).

Νόμος 4332/2015

Ο Νόμος του 2015 (Ν.4332/2015) έρχεται να καλύψει το κενό της νομοθεσίας για την ιθαγένεια σε άτομα δεύτερης γενιάς στη χώρα μας που έχουν γεννηθεί και έχουν δεχθεί την ελληνική παιδεία. Ταυτόχρονα είναι υποχρεωτικό και οι 2 γονείς να διαμένουν στην Ελλάδα και ένας εκ των 2 τουλάχιστον μία πενταετία πριν τη γέννηση του παιδιού. Επιπροσθέτως, το δικαίωμα απόκτησης ελληνικής Ιθαγένειας αποκτάτε με το αν ένα ανήλικο διαμένει νόμιμα στη χώρα και ολοκληρώσει επιτυχώς τις 12 τάξεις του σχολείου. Τέλος το δικαίωμα απόκτησης ελληνικής υπηκοότητας έχει ένα άτομο το οποίο διαμένει νόμιμα στη χώρα και είναι κάτοχος ελληνικού πανεπιστημιακού πτυχίου ή πτυχίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 10/2016). Όσο αφορά την οικογενειακή επανένωση ο Ν.4332/2015 προέβλεπε ότι σε περίπτωση που ένα παιδί γεννήθηκε στην Ελλάδα και ο ένας γονέας κατέχει άδεια παραμονής παίρνει και ο/η σύντροφός του. Αυτό κυρίως αφορά τις γυναίκες αλβανικής ιθαγένειας χωρίς έγγραφα νομιμοποίησης που είχαν γεννήσει ένα παιδί στην Ελλάδα (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 10/2016). Επιπλέον ο Ν.4332/2015 τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του Ν.4521/2014 σχετικά με την κοινή άδεια διαμονής και εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών και ορίζει μία απλουστευμένη διαδικασία εισόδου και ένα χρονικό όριο εποχιακής εργασίας. Τέλος ο Ν.4332/2015

ενισχύει τις διατάξεις του κώδικα μετανάστευσης για τις άδειες διαμονής για εξαιρετικούς ανθρωπιστικούς λόγους(Εφημερίδα της Κυβερνήσεως,10/2016).

Νόμος 4375/2016 (Νόμος Ασύλου)

Στις 18 Μαρτίου του 2016 Ε.Ε. και Τουρκία συμφώνησαν για την επιστροφή των παράνομων μεταναστών που ήρθαν στη χώρα μας από την Τουρκία και δεν ήταν αιτούντες άσυλο, ή η αίτησή τους απορρίφθηκε ως αβάσιμη ή απαράδεκτη να πηγαίνουν πίσω στην Τουρκία. Επιπλέον για κάθε Σύριο που επιστρέφει στην Τουρκία ένας θα εγκαθιστάτε σε χώρες της Ε.Ε. Προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή της συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας ψηφίστηκε ο Ν.4375/2016, ο οποίος περιγράφει τις διαδικασίες υποδοχής και ασύλου για τους αιτούντες άσυλο που φτάνουν στην Ελλάδα μετά τις 20 Μαρτίου του 2016 (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες 2016).Οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι ανιθαγενής που εισέρχονται χωρίς να συμμορφώνονται με τις νομικές διατυπώσεις, τον έλεγχο έχει η αστυνομία ή οι λιμενικές αρχές και οδηγούνται στο κέντρα ταυτοποίησης (hotspots). Εκεί προσδιορίζονται οι υπήκοοι τρίτων χωρών, γίνεται ιατρικός έλεγχος, προσδιορίζονται τα ευάλωτα πρόσωπα, γίνεται ενημέρωση για τα δικαιώματα τους αλλά και τις υποχρεώσεις τους στη χώρα καθώς και οι διαδικασίες για τη λήψη καθεστώτος διεθνούς προστασίας, εθελοντικού επαναπατρισμού και τη διαδικασία μεταφοράς τους σε κατάλληλη υποδοχή ή προσωρινή διαμονή.

Οι αιτούντες διεθνούς προστασίας παραπέμπονται στην αρμόδια περιφερειακή υπηρεσία ασύλου, τα οποία μαζί με τις μονάδες αυτόνομου ασύλου υπάγονται στην κεντρική υπηρεσία ασύλου και αρμοδιότητά τους είναι η τήρηση της νομοθεσίας περί διεθνούς προστασίας. Η παραλαβή των αιτήσεων και οι συνεντεύξεις των αιτούντων μπορούν να διεξάγονται εντός των εγκαταστάσεων του κέντρου ενώ οι αιτούντες διεθνή προστασία μπορούν να παραμείνουν στις εγκαταστάσεις κατά τη διάρκεια εξέτασης του αιτήματός τους για μία περίοδο 25 ημερών από την άφιξή τους στο κέντρο. Σε περίπτωση που η προθεσμία κράτησης ολοκληρωθεί και δεν υπάρχει εξέτασή της αίτησης, το αρμόδιο Περιφερειακό γραφείο ασύλου εκδίδει στον αιτούντα την αντίστοιχη κάρτα διεθνούς προστασίας και παραπέμπεται από το κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης σε κατάλληλες δομές υποδοχής. Οι επιτροπές προσφυγών

είναι αρμόδιες να εξετάζουν, να αποφασίζουν και να εκδίδουν αποφάσεις σχετικά με δικαστικές προσφυγές στις αποφάσεις της υπηρεσίας ασύλου. Αξίζει να σημειωθεί, αντιθέτως οι παράνομοι μετανάστες είναι υπό την κράτηση της αστυνομίας σε ειδικές εγκαταστάσεις και η κράτησή τους διαρκεί έως 18 μήνες με σκοπό να απελαθούν (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, 2016).

Σε περίπτωση μεγάλου αριθμού αιτήσεων διεθνούς προστασίας στα κέντρα υποδοχής και στα σύνορα η αστυνομία και ο στρατός μπορούν αν προβούν στην καταχώρηση αιτήσεων ενώ η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων δεν μπορεί να υπερβεί τις 14 ημέρες. Επίσης υποστηρικτικά σύμφωνα με το Ν.4399/2016 μπορεί να δρα και το η ευρωπαϊκή υπηρεσία για το άσυλο στις συνεντεύξεις. Δυστυχώς, η διαδικασία χορήγησης ασύλου είναι πολύ χρονοβόρα διαδικασία και η ομάδα αυτών των ατόμων ζει σε κακές συνθήκες μέχρι να περιμένουν να εξεταστεί το άσυλό τους (ΑΙΤΗΜΑ 2017).

Ο Ν. 4375/2016 προβλέπει την θεσμική συμμετοχή των ΜΚΟ χωρίς όμως να ασκούν δημόσια εξουσία. Το Σεπτέμβρη του 2016 ιδρύθηκε από το υπουργείο, το εθνικό μητρώο Ελληνικών και ξένων ΜΚΟ που ασχολούνται με ζητήματα διεθνούς προστασίας, μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης (AIDA, 2016).

1.3.5 Η Συμβολή των Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας στην Αντιμετώπιση του προσφυγικού στην Ελλάδα

Κύριος χρηματοδότης των φορέων είναι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες η οποία χρηματοδοτεί με κονδύλια όλες τις ΜΚΟ και τους εμπλεκόμενους φορείς. Συγκεκριμένα από το 2016 όπου και ξέσπασε η μεγαλύτερη προσφυγική κρίση έως και σήμερα τα χρήματα που δόθηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία για τη χώρα μας είναι πάνω από 628 εκατομμύρια δολάρια (UNHCR).

Σε σύγκριση με άλλες χώρες, στην Ελλάδα ο τρίτος τομέας εξακολουθεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στη χώρα, σε σχέση με τις οργανώσεις που εμπλέκονται με το μεταναστευτικό (Spencer, 2016). Στους τυπικούς ρόλους που διαδραματίζουν οι οργανισμοί αυτοί, περιλαμβάνονται, η παροχή πρώτων βοηθειών και βασικών αναγκών

όπως τρόφιμα, ιατρική βοήθεια και νομική και ψυχολογική υποστήριξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι διεθνείς εθελοντές, συχνά χωρίς προηγούμενη σχετική εμπειρία στον τομέα των αιτούντων άσυλο, αποφασίζουν να συνεργαστούν με τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς τρίτου τομέα (Reimerink, 2015).

Σε μια προσπάθεια παροχής περισσότερων υπηρεσιών υποδοχής και ενσωμάτωσης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υποστηρίζει επί του παρόντος την ελληνική κυβέρνηση μέσω του προγράμματος ESTIA ("Υποστήριξη έκτακτης ανάγκης για την ένταξη και τη στέγαση"), το οποίο στοχεύει στην παροχή αστικής στέγης αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και κάτοχοι προστασίας στην Ελλάδα. Επίσης συμπεριλαμβάνονται τα κέντρα υποδοχής και οι ευκαιρίες κοινωνικής ένταξης στους αιτούντες άσυλο, παρέχονται από διεθνείς και ελληνικές ΜΚΟ καθώς και από την ελληνική κοινωνία των πολιτών αλλά και από εθελοντές. (ΟΟΣΑ 2018).

Οι συνεργάτες της Ύπατης αρμοστείας είναι η ΜΚΟ Ηλιαχτίδα, e-trilala, Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Λειβαδέων, Αναπτυξιακή Ηρακλείου, Πρόγραμμα React του Δήμου Θεσσαλονίκης, Δήμος Αθηναίων, ΜΚΟ Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Γιατροί του Κόσμου, ANKA, INTERSOS, ΜΚΟ PRAKSIS, ΜΚΟ International Rescue Committee, ΜΚΟ Faros, ΜΚΟ Save the Children, ΜΚΟ Νόστος, ΜΚΟ Μετάδραση, Δήμος Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνος, Δ.Η.Κ.Ε.Λ, Αναπτυξιακή Πάρωνας Α.Ε., ΜΚΟ TerredesHommes, ΚΟΔΕΠ.

Παρακάτω, οι φορείς χωρίζονται σε 3 κατηγορίες.

- 1) Σε δημόσιους και αυτοδιοικητικούς φορείς
- 2) Στους δημόσιους και αυτοδιοικητικούς που συνεργάζονται με φορείς κοινωνικής οικονομίας
- 3) Στους φορείς κοινωνικής οικονομίας

Προγράμματα που υλοποιούνται από δημόσιους φορείς και αυτοδιοικητικούς φορείς

1) Δήμος Αθηναίων

Ο Δήμος Αθηναίων ήταν ο πρώτος φορέας Τοπικής Αυτοδιοίκησης ο οποίος συμμετείχε στο πρόγραμμα ESTIA. Όμως, από το Μάρτιο του 2016, με την συμβολή της Εταιρίας Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής του Δήμου Αθηναίων και δραστηριοποιείται υπό τη μορφή ενοικιαζόμενης στέγης. Ο δήμος καλύπτει περίπου 1500 ωφελούμενους από το 2017 σε 280 μισθωμένα διαμερίσματα. Οι υπηρεσίες πέραν των διαμερισμάτων και των προπληρωμένων καρτών είναι οι κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες καθώς και πρακτική βοήθεια μέσω των υπαρχόντων υπηρεσιών που παρέχει ο δήμος. (<https://www.developathens.gr>)

2) Δήμος Λειβαδέων (ΟΤΑ)

Ο Δήμος Λειβαδέων είναι ο πρώτος περιφερειακός Δήμος που ανέλαβε να υλοποιήσει το πρόγραμμα φιλοξενίας προσφύγων σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα μέσω της Κοινωφελούς Επιχείρησης του Δήμου Λειβαδέων (ΚΕΔΗΛ). Το πρόγραμμα ξεκίνησε από το Νοέμβριο του 2016. Το πρόγραμμα επεκτάθηκε το 2017 και το 2018 με χρηματοδότηση εξ ολοκλήρου από τη Γενική Διεύθυνση της Πολιτικής Προστασίας και Επιχειρήσεων Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής επιτροπής. Για τις ανάγκες του προγράμματος υπάρχουν 80 διαμερίσματα στη πόλη της Λειβαδιάς και 460 θέσεις υποδοχής.

Τα πρόγραμμα προσφέρει εξοπλισμένα διαμερίσματα, χρηματική βοήθεια μέσω προπληρωμένων καρτών, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εκπαίδευση παιδιών και ενηλίκων και συμμετοχή σε αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. (<http://dimoslevadeon.gr>)

3) Αναπτυξιακή Ηρακλείου

Στα πλαίσια του προγράμματος της Υ.Α του Ο.Η.Ε η Αναπτυξιακή εταιρία Ηρακλείου σε συνεργασία με την εκπαιδευτική αναπτυξιακή πλοηγός την σύμπραξη φορέων Χανίων για την ανάπτυξη και την Απασχόληση και τις δομές τοπικής αυτοδιοίκησης. Το πρόγραμμα εξυπηρετεί 750 άτομα σε 125 διαμερίσματα στη Κρήτη. (<http://www.anher.gr>)

4) E-Trikala

Ο Δήμος Τρικκαίων σε συνεργασία με την Αναπτυξιακή εταιρία Τρικάλων από τον Αύγουστο του 2017 ξεκίνησαν το πρόγραμμα της Υ.Α. για τη στέγαση προσφύγων με 8 διαμερίσματα και 27 ωφελούμενους οι οποίοι λαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης, χρηματική ενίσχυση, ψυχοκοινωνικής μέριμνας και διασύνδεσης. (www.e-trikala.gr)

5) ANKA

Η Αναπτυξιακή Καρδίτσας- Αναπτυξιακή Ανώνυμη εταιρία ΟΤΑ (ANKA) υλοποιεί το πρόγραμμα Accommodation and Assistance to asylum seekers and Relocation candidates in Karditsa. Το πρόγραμμα διαθέτει 180 θέσεις προσωρινής φιλοξενίας για αιτούντες άσυλο και 30 διαμερίσματα για τη στέγασή του στην Καρδίτσα ή σε κοντινούς οικισμούς. Επίσης παρέχεται ολοκληρωμένη υποστήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό όπως κοινωνικούς επιστήμονες, διερμηνείς, συνοδούς κ.α. (<http://www.anka.gr>)

6) Δ.Η.Κ.Ε.Λ

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Λάρισας εξυπηρετεί 100 πρόσφυγες σε διαμερίσματα ενώ ο στόχος είναι τα 420 άτομα μέχρι το τέλος του 2018 μετά την ενοικίαση 70 διαμερισμάτων στην πόλη της Λάρισας. (<http://larissa-dimos.gr/el/>)

7) Δήμος Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνας

Από το Σεπτέμβριο του 2017 η κοινωφελής επιχείρηση του δήμου Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνας υλοποιεί το πρόγραμμα ESTIA-Πρόγραμμα στήριξης Εκτατής ανάγκης για την ένταξη και τη στέγαση, που χρηματοδοτείται από το τμήμα πολιτικής προστασίας και Ανθρωπιστικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής επιτροπής και πραγματοποιείται από την Ύπατη αρμοστέία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Στο πλαίσιο του προγράμματος ο η κοινωφελής επιχείρηση διαθέτει 30 διαμερίσματα όπου φιλοξενείται προσφυγικός πληθυσμός. Επίσης παρέχει υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής μέριμνας, διερμηνείας, συνοδειών σε νοσοκομεία και προσφέρει μαθήματα Ελληνικών και Αγγλικών σε συνεργασία με το κυριακάτικο σχολείο μεταναστών. (<http://www.dimosfx.gr>)

8) Αναπτυξιακή Πάρνωνας Α.Ε.

Η αναπτυξιακή Πάρνωνας Α.Ε. σε συνεργασία με το Δήμο Τριπόλεως υλοποιεί το πρόγραμμα στέγασης προσφύγων φιλοξενώντας 300 πρόσφυγες σε προστατευόμενα διαμερίσματα, προσφέροντας στον προσφυγικό πληθυσμό πέραν της προσωρινής φιλοξενίας, οικονομική βοήθεια μέσω προπληρωμένων καρτών, ψυχοκοινωνική στήριξη, υπηρεσίες διερμηνείας και βοήθεια μεταφοράς τους στην υπηρεσία ασύλου. (<http://www.parnonas.gr>)

9) ΚΟΔΕΠ

Η Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά (ΚΟ.Δ.Ε.Π) αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Επιχορηγείται από συγκεκριμένες δράσεις, που έχουν σκοπό την οργάνωση λειτουργιών ή δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεδεμένων με τις αρμοδιότητες του Δήμου Πειραιά που τις έχουν εκχωρηθεί με βάση το διετές πρόγραμμα που έχουν υπογράψει μεταξύ τους.

Το Μάιο του 2017 αποφασίστηκε από το Δ.Σ. του Δήμου Πειραιά η Κ.Ο.Δ.Ε.Π να τρέξει το πρόγραμμα φιλοξενίας προσφύγων της Υ.Α. του Ο.Η.Ε. με διαμερίσματα που ήδη φιλοξενούν πρόσφυγες υπό τη εποπτεία ΜΚΟ. Συγκεκριμένα το πρόγραμμα τέθηκε σε λειτουργία τον Ιούλιο του 2018, αναλαμβάνοντας από τη ΜΚΟ PRAKSIS56 διαμερίσματα, τα οποία ανήκαν γεωγραφικά στις διοικητικές αρμοδιότητες του δήμου Πειραιά φιλοξενώντας 350 άτομα. Το πρόγραμμα προσφέρει υπηρεσίες διαμονής σε κατάλυμα, υπηρεσίες σίτισης, ψυχοκοινωνική στήριξη, συνοδεία σε νοσοκομεία, διασύνδεση με άλλους οργανισμούς κ.α. (<http://www.kodep.gr>)

Προγράμματα που υλοποιούνται σε συνεργασία με τους φορείς κοινωνικής οικονομίας

1) React- Δήμου Θεσσαλονίκης

Το πρόγραμμα React (Refugees, Assistance, Collaboration, Thessaloniki) δημιουργήθηκε από το Δήμο Θεσσαλονίκης, Δήμο Νεάπολης-Συκέων, Δήμο Καλαμαριάς, Ανατολική Α.Ε. (Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρία Θεσσαλονίκης),

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ΧΑΝΘ, ΜΚΟ PRAKSIS, ΜΚΟ ARSIS. Σκοπός του προγράμματος είναι η αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης εγκαθιστώντας 830 θέσεις στέγασης σε ιδιωτικά διαμερίσματα και 28 θέσεις στο κέντρο αιτούντων ασύλου "Φιλοξενείο" για τους ευάλωτους αιτούντες αλλά και τους υποψήφιους για μετεγκατάσταση ή οικογενειακή επανένωση. Επιπλέον παρέχεται ένα σύνολο υπηρεσιών υποστήριξης και προστασίας συμπεριλαμβανομένων της χρηματικής ενίσχυσης, διερμηνείας, μεταφοράς και συνοδείας καθώς και υπηρεσίες διαχείρισης υγείας, ειδική ψυχοκοινωνική στήριξη παιδιών μέσα από το τοπικό δίκτυο οργανισμών στη πόλη της Θεσσαλονίκης ή των τοπικών αρχών είτε μέσω το ΜΚΟ. (<https://www.react-thess.gr>)

2) Welcommon Στέγαση και Ένταξη

Το Welcommon ανήκε στην κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση *Άνεμος Ανανέωσης*, η οποία συνεργαζόταν με την εταιρία Ανάπτυξης Τουριστικής Προβολής Αθηνών και λειτουργούσε σαν ένα πρότυπο κέντρο υποδοχής και κοινωνικής ένταξης προσφύγων και ευπαθών ομάδων. Το κέντρο εντασσόταν στα πλαίσια του προγράμματος Προσωρινή Στέγαση Προσφύγων του Δήμου Αθηναίων και της Υ.Α. του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και χρηματοδοτούνταν από την Ε.Ε.

Το κέντρο διέθετε 65 δωμάτια στα οποία μπορούσαν να φιλοξενήσουν 160-190 άτομα. Επίσης, προσέφερε φαγητό και υπήρχαν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι για κοινωνικές, εκπαιδευτικές και δημιουργικές δραστηριότητες. Επιπλέον, παρείχε υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμβουλευτικής, ενώ παράλληλα λειτουργούσε τμήμα ψυχολογικής υποστήριξης, με στόχο την εξατομικευμένη αντιμετώπιση των αναγκών του φιλοξενούμενου πληθυσμού. Τέλος, το κέντρο παρείχε πρωτοβάθμια φροντίδα στους φιλοξενούμενους και τυπική και μη τυπική εκπαίδευση με μαθήματα στο χώρο, αλλά και βοήθεια με εγγραφές σε δημόσια σχολεία. (<http://welcommon.gr>)

Προγράμματα που υλοποιούνται μόνο από φορείς κοινωνικής οικονομίας:

1) ΜΚΟ Ηλιαχτίδα

Η Ηλιαχτίδα υποστηρίζει ευάλωτες ομάδες προσφύγων, αιτούντων ασύλου στην Ελλάδα με μέσα από την παροχή εναλλακτικών μορφών στέγασης, διαμερίσματα και κτίρια με το συνδυασμό ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης. Η ΜΚΟ διαθέτει 8 σπίτια φιλοξενίας 150 ασυνόδευτων ανηλίκων. Επίσης βοηθά στην κοινωνική ένταξη Α.Μ.Ε.Α. και εφαρμόζει πιλοτικά προγράμματα ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα. Τέλος η ΜΚΟ Ηλιαχτίδα προσφέρει πάνω από 600 θέσεις φιλοξενίας στη Λέσβο και πάνω από 1700 στην Βόρεια Ελλάδα με συνολικά 211 δομές φιλοξενίας συμπεριλαμβανομένων και των ξενοδοχείων (<http://iliaktida-amea.gr>)

2) ΜΚΟ PRAKSIS

Η ΜΚΟ PRAKSIS στηρίζει τον προσφυγικό πληθυσμό στα νησιά του αιγαίου (Σάμο, Λέσβο, Κω) αλλά και στην ηπειρωτική χώρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα). Με προγράμματα ιατρικής δράσης με κινητές μονάδες από το 2015 με τίτλο MEDICAMOBILEUNITS με ιατρούς, νοσηλευτές, κοινωνικούς επιστήμονες και διαμεσολαβητές το πρόγραμμα κινείται στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής σε περιοχές όπου η συγκέντρωση του προσφυγικού πληθυσμού είναι έντονη. Επίσης παρέχει προγράμματα σίτισης και υποστηρικτικών υπηρεσιών με ομάδα που αποτελείται από γιατρούς, νοσηλευτές, ψυχοκοινωνικό και βοηθητικό προσωπικό. Το πρόγραμμα δραστηριοποιείται στη Β. Ελλάδα.

Από τον Οκτώβριο του 2015 η Praksis υλοποιεί το πρόγραμμα " Humanitarian Support for Unaccompanied Children at Risk and Vulnerable Families in Lesbos, Samos and Chios". Σκοπός του προγράμματος είναι η προστασία ανηλίκων που εισέρχονται στα νησιά μέσω των προσφυγικών ρευμάτων.

A. Transit κέντρο φιλοξενίας στην Κω

Από το Νοέμβριο του 2015 λειτουργεί στο νησί Ξενώνας ασυνόδευτων ανηλίκων με 32 θέσεις.

Καταυλισμός έκτακτης μεταβατικής φιλοξενίας και φροντίδας ασυνόδευτων ανηλίκων στο Μανταμάδο Λέσβου σε συνεργασία με τους Γιατρούς του κόσμου και

τη Save the Children έχοντας χωρητικότητα 80 ατόμων και φιλοξενώντας ηλικίες από 14-17 ετών.

B. Στεγαστικά προγράμματα (Relocation Scheme and Emergency Response)

Από το Νοέμβριο του 2015 το πρόγραμμα παρέχει υπηρεσίες στέγασης, συνοδεία και ψυχοκοινωνικής στήριξης σε ανθρώπους που εντάχθηκαν στη διαδικασία της μετεγκατάστασης καθώς και ευπαθείς ομάδες του προσφυγικού πληθυσμού. Η φιλοξενία γίνεται είτε σε ξενοδοχεία (Λέσβο, Σάμο, Λέρο, Ρόδο, Θεσσαλονίκη ,Αθήνα) είτε σε διαμερίσματα (περίπου 900) που έχει νοικιάσει η οργάνωση σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Γ. Emergency Temporary Accommodation In Lesvos, Athens, Samos

Το πρόγραμμα καλύπτει προσωρινή στέγαση σε ευάλωτες ομάδες όπως επιζήσαντες ναυαγίων, θύματα βασανιστηρίων, θύματα ανθρώπινης εμπορίας και άτομα με χρόνια προβλήματα υγείας. Τα συνολικά άτομα που φιλοξενούνται είναι 32. (<https://www.praksis.gr>)

3) GCR

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες στα πλαίσια της προσφυγικής κρίσης αναπτύσσει ποικίλες δράσεις που έχουν σκοπό τη βελτίωση του συστήματος παροχής διεθνούς προστασίας και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό συμμετέχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα και υλοποιεί μία σειρά από έργα που χρηματοδοτούνται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού, πολλά εκ των οποίων υλοποιούνται σε συνεργασία με την υποστήριξη άλλων οργανώσεων και ιδρυμάτων εθνικών και διεθνών από το χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μεταξύ άλλων τα προγράμματα που προσφέρει είναι:

A. *Υποδοχή/Υπηρεσία μιας στάσης*, όπου με μία καταρτισμένη ομάδα υποστηρίζει τον προσφυγικό πληθυσμό να έχει πρόσβαση με την εγγραφή των παιδιών σε σχολεία,

στην επαγγελματική κατάρτιση και στήριξη της πρόσβασης στην παραγωγή εισοδήματος και στη στέγαση αλλά και άλλα διοικητικά θέματα όπως έκδοση ΑΦΜ-ΑΜΚΑ υποβολή φορολογικών δηλώσεων κ.α.

Β. Οικογένειες/Ασυνόδευτα ανήλικα, Το ΕΣΠ διαθέτει εξειδικευμένη ομάδα που αντιμετωπίζει τα θέματα προστασίας των ανηλίκων, με βάση τις αρχές που εναρμονίζονται με το πλαίσιο που θέτει η Υ.Α για τους πρόσφυγες στην προστασία ανηλίκων.

Γ. Θύματα Βίας (Βασανισμού, σεξουαλικής βίας με βάση το φύλο, Εμπορίας κ.α.), στα πλαίσια του προγράμματος λειτουργεί ομάδα δικηγόρων και κοινωνικών λειτουργών το ΕΣΠ σε συνεργασία εξειδικευμένων γιατρών από την οργάνωση "Γιατροί χωρίς σύνορα" και ψυχολόγων από την οργάνωση "Βαβέλ" για την αντιμετώπιση του τραύματος και τη βοήθεια αυτών που επιβίωσαν.

Δ. Ένταξη, Ακόμη ένα σημαντικό πρόγραμμα έχει να κάνει με την προσπάθεια μέσω δράσεων σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η γλώσσα, ο πολιτισμός κλπ. Επίσης υπάρχει επαγγελματικός προσανατολισμός και ανάπτυξη δεξιοτήτων για την εργασία.

Ε. Παροχή νομικής βοήθειας, Το ΕΣΠ παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή σε όσους χρήζουν διεθνούς προστασίας ή ανήκουν σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες. Πέρα από τις υπόλοιπες ενέργειες νομικής φύσης, οι δικηγόροι του ΕΣΠ υποστηρίζουν δικαιούχους σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου, τόσο στον πρώτο όσο και στον δεύτερο βαθμό κατόπιν διερεύνησης των προϋποθέσεων αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, που σημαίνει ότι αναλαμβάνουν όλες τις δικαστικές ενέργειες εκπροσώπησης των δικαιούχων ενώπιων των ελληνικών δικαστηρίων.
(<https://www.gcr.gr/el/>)

4) Γιατροί του Κόσμου

A.BridgestocontextrelatedhealthandmentalhealthservicesforrefugeesandmigrantstrandedinGreece. Το πρόγραμμα επιχειρεί να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις για το πληθυσμό που διαβιεί στους καταυλισμούς αλλά και γι' αυτούς που διαμένουν σε προγράμματα φιλοξενίας και προσωρινής στέγασης στον αστικό χώρο. Σκοπός του

προγράμματος είναι να συμβάλει ενεργά στην βελτίωση της ιατρικής κατάστασης των προσφύγων και μεταναστών προκειμένου να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν το εθνικό σύστημα υγείας μόνοι τους στο μέλλον.

B. Παιδικοί εμβολιασμοί. Λειτουργεί κυρίως μέσω των ανοιχτών πολυιατρείων των Γιατρών χωρίς του κόσμου στην Αθήνα, Πέραμα, Θεσσαλονίκη, Χανιά, Πάτρα, καθώς και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας με την κινητή μονάδα, προσφέροντας παιδιατρικό έλεγχο και εμβολιαστική κάλυψη σύμφωνα με το εθνικό πρόγραμμα εμβολιασμών. Το πρόγραμμα στηρίζεται από την ‘‘Ελληνική πρωτοβουλία- Hellenic Initiative’’. (<https://mdmgreece.gr>)

5) INTERSOS

Η ΜΚΟ INTERSOS δραστηριοποιείται στα πλαίσια του προγράμματος ESTIA της Υ.Α. για τους πρόσφυγες έχοντας δύο βάσεις, μία στη Θεσσαλονίκη και μία στα Ιωάννινα διαθέτοντας 750 κλίνες συνολικά. Το μεγαλύτερο μέρος των κλινών βρίσκονται στην περιοχή Αγ. Ελένη Ιωαννίνων. Η ΜΚΟ διανέμει βασικά αγαθά και εντοπίζει τις πιο ευάλωτες περιπτώσεις, όπως γυναίκες, παιδιά ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες με σκοπό την προστασία τους. (www.intersos.org)

6) International Rescue Committee

Η οργάνωση δραστηριοποιείται κυρίως στη Λέσβο και στη Χίο. Συνεργάζεται με το υπουργείο μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας και με άλλες διεθνής ή τοπικές οργανώσεις, με σκοπό την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Προσφέρει ψυχοκοινωνική στήριξη στους πρόσφυγες και ασχολείται με τα ασυνόδευτα ανήλικα. (www.rescue.org)

7) Faros

Η αστική ΜΚΟ Φάρος είναι μία οργάνωση, η οποία ασχολείται αποκλειστικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες ανηλικών προσφύγων. Στο κέντρο ημέρας του Φάρου λαμβάνουν υποστηρικτικές υπηρεσίες 200 παιδιά το μήνα. Στη ΜΚΟ Φάρος προσφέρονται υπηρεσίες συμβουλευτικής και οργάνωσης κοινωνικών

δραστηριοτήτων, παροχή διάφορων μαθημάτων και παραπομπές σε οργανισμούς με άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες. (<http://www.faros-elpidas.gr/>)

8) Save the Children

Η οργάνωση Save the Children βοηθά παιδιά και οικογένειες που ταξιδεύουν στην Ελλάδα από τον Αύγουστο του 2015. Η οργάνωση δραστηριοποιείται σε Αθήνα Βόρεια Ελλάδα και στα νησιά Λέσβο, Χίο, Σάμο, Λέρο και Κω. Το έργο της οργάνωσης περιλαμβάνει προγράμματα προστασίας παιδιών, δράσεις για την διατροφή τους και διανομή φαγητού, αλλά και πρόνοια για άλλα αγαθά όπως προϊόντα υγιεινής, ρούχα και κουβέρτες. Επίσης διαθέτει καταλύματα για ασυνόδευτα ανήλικα σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις. (<https://www.savethechildren.net/>)

9) Metadrasi

Η ΜΚΟ Μετάδραση (δράση για την μετανάστευση και την ανάπτυξη) παρέχει υπηρεσίες διερμηνείας σε φορείς υγείας, εκπαιδευτικές δράσεις στα νησιά που υπάρχουν τα camps, φιλοξενεί σε ξενώνες ασυνόδευτους ανήλικους μετανάστες, υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα ένταξης στον προσφυγικό πληθυσμό, εντοπίζει με εξειδικευμένο προσωπικό τα θύματα βασανιστηρίων, προσφέρει δωρεάν μαθήματα ελληνικών, παρέχει νομική βοήθεια και ειδικά διαμορφωμένους χώρους στέγασης για μονογονεϊκές οικογένειες. (<http://metadrasi.org>)

10) Terre des Hommes

Δραστηριοποιείται κυρίως στα Ιωάννινα και την Θεσσαλονίκη με εξειδικευμένο προσωπικό κυρίως κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων, παρέχοντας ψυχοκοινωνική μέριμνα και ψυχαγωγικές δραστηριότητες σε παιδιά προσφύγων. Επίσης παρέχουν ασφαλή καταλύματα σε εξαιρετικά ευάλωτες οικογένειες ώστε να έχουν εύκολα πρόσβαση στις υπηρεσίες που χρειάζονται. Παρέχουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε παιδιά σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με σκοπό να μπορούν τα παιδιά να ενταχθούν ομαλά στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. (www.tdh.ch)

Κεφάλαιο 2^ο Μεθοδολογία

2.1 Ερευνητικά Ερωτήματα

Η αφορμή της έρευνας ήταν η συγκριτική ανάλυση των φορέων κοινωνικής οικονομίας στη διαχείριση της ένταξης των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση θα εξεταστούν δύο φορείς, η ΜΚΟ PRAKSIS που εδρεύει στην Αθήνα και η Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.) που εδρεύει στην Καρδίτσα. Οι 2 φορείς υλοποιούν το ίδιο πρόγραμμα της Υ.Α. του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες "ESTIA" σε διαφορετικά σημεία στην Ελλάδα. Απώτερος σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση των ενεργειών που έχουν γίνει από τους φορείς, ώστε να δούμε στο κατά πόσο οι πρόσφυγες βοηθήθηκαν ενταξιακά από τους φορείς. Επίσης η έρευνα θέλει να δει και τις στάσεις των προσφύγων απέναντι στους φορείς, να εξετάσει την επιθυμία τους, τις γνώσεις τους για το ενταξιακό κομμάτι. Στο τέλος θα γίνει συγκριτική ανάλυση του αστικού και του αγροτικού χώρου, εντοπίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα με βάση τη τοποθεσία τους.

2.2 Έρευνα - Συνεντεύξεις

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε είναι ποιοτική έρευνα ημι-δομημένη με συνεντεύξεις ανοιχτού τύπου. Χτίζοντας την έρευνα της UNHCR, "A New Beginning, Refugee Integration in Europe", οι άξονες στους οποίους κινήθηκε η έρευνα είναι το «Προφίλ του Σύρου Πρόσφυγα», η «Εκπαίδευση», η «Απασχόληση» και η «Κοινωνική Ένταξη».

2.3 Δείγμα έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε πέντε Σύρους πρόσφυγες, που διαμένουν σε διαμερίσματα της ΑΝ.ΚΑ. και σε άλλους πέντε, που διαμένουν σε διαμερίσματα της ΜΚΟ PRAKSIS. Ακόμη για ορθότερα και αντικειμενικότερα αποτελέσματα της έρευνας πραγματοποιήθηκαν δύο ξεχωριστές συνεντεύξεις με τους επικεφαλής συντονιστές των προγραμμάτων των δύο φορέων αντίστοιχα, ώστε να αποτυπωθεί και η δική τους άποψη πάνω στο ενταξιακό κομμάτι των προσφύγων. Είναι σημαντικό να

πούμε ότι η επιλογή του δείγματος της έρευνας όσο αφορά τους ωφελούμενους του προγράμματος έγινε τυχαία. Οι ερωτώμενοι επιλέχθηκαν χωρίς ερευνητικά κριτήρια, αλλά από τους φορείς.

Κεφάλαιο 3^ο Αποτελέσματα

1. Ανάλυση συνεντεύξεων των συντονιστών των αντίστοιχων προγραμμάτων «ΕΣΤΙΑ» της UNHCR

1.1 Μ.Κ.Ο. PRAKSIS

Στη Μ.Κ.Ο. PRAKSIS το πρόγραμμα *“ESTIA”* τρέχει από το 2015, όπου είχε διαφορετική μορφή από την σημερινή. Τυπικά, όμως, το στεγαστικό πρόγραμμα τρέχει από τον Φεβρουάριο του 2016. Αυτή τη στιγμή, η Μ.Κ.Ο. φιλοξενεί 3.854 ωφελούμενους σε 889 διαμερίσματα στην Αθήνα και στοχεύει στην ενδυνάμωση των ανθρώπων που στεγάζονται προσωρινά, με σκοπό να ενταχθούν στην ελληνική πραγματικότητα και να αντιληφθούν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που έχουν.

Το πρόγραμμα έχει ενταξιακό χαρακτήρα και προσπαθεί να επικεντρωθεί στην εκπαίδευση. Για την ομαλή λειτουργία του προγράμματος κάθε μήνα γίνεται μία συνάντηση όλων των εταίρων που τρέχουν το πρόγραμμα με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε., με σκοπό την ενημέρωση, την υλοποίηση των νέων διαδικασιών και τη συζήτηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εταίροι σχετικά με το πρόγραμμα. Για τη διαχείριση του προγράμματος στη ΜΚΟ υπάρχει ομάδα κοινωνικών επιστημόνων, ομάδα διερμηνέων και ομάδα κοινωνικών φροντιστών. Όλοι οι παραπάνω συνεργάζονται με σκοπό την ομαλή λειτουργία του προγράμματος.

Σύμφωνα με το PRAKSIS, για να ενταχθεί κάποιος στην ελληνική κοινωνία χρειάζεται αρκετό χρονικό διάστημα. Αρχικά θα πρέπει να ενδυναμωθεί και έπειτα να ενταχθεί, καθώς για να υπάρξει κανείς ενεργό κομμάτι της κοινωνίας θέλει πολύ περισσότερο χρόνο. Παράλληλα, η αλλαγή της νοοτροπίας είναι αρκετά δύσκολη για αυτούς τους ανθρώπους, αν σκεφτούμε ότι έρχονται από ένα διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον. Επίσης, καθοριστικό ρόλο στην ένταξη του ατόμου αποτελούν η γλώσσα και η εργασία. Η άποψη του PRAKSIS είναι ότι οι πρόσφυγες δεν είναι έτοιμοι να ενταχθούν, διότι ο πληθυσμός είναι αρκετά ευάλωτος, με την έννοια ότι υπάρχουν άτομα με αναπηρίες, ψυχιατρικές ασθένειες και μονογονεϊκές οικογένειες. Επιπλέον

δεν υπάρχει κάποια οργανωμένη προσφορά μαθημάτων ελληνικής γλώσσας για τους πρόσφυγες εκ μέρους του ελληνικού κρατικού μηχανισμού και αυτό καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την ένταξή τους.

Όσον αφορά την παροχή κατάλληλης ενημέρωσης του προσφυγικού πληθυσμού, εκείνη γίνεται μέσω των κοινωνικών επιστημόνων που εργάζονται στο πρόγραμμα, οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες στους ωφελούμενους του προγράμματος σε θέματα σχετικά με το νομικό και το πολιτισμικό πλαίσιο.

Είναι σημαντικό να πούμε πως η PRAKSIS δεν προσφέρει εκπαιδευτικές ευκαιρίες, αλλά παραπέμπει τους ωφελούμενους σε άλλους οργανισμούς, όπως το Solidarity Now, τη Μ.Κ.Ο. Metadrasι, τη ΜΚΟ ΕΛΙΞ και παλαιότερα την ΜΚΟ ΑΠΟΣΤΟΛΗ. Οι παραπάνω οργανώσεις πέραν των μαθημάτων ελληνικής γλώσσας, πραγματοποιούν και μαθήματα υπολογιστών. Πρέπει να σημειωθεί πως για τους ενήλικες είναι περιορισμένες οι δυνατότητες που προσφέρονται για εκπαίδευση. Με την ίδια λογική, και για τη νομική τους υποστήριξη οι πρόσφυγες παραπέμπονται σε άλλες δομές.

Σχετικά με τη δομή του προγράμματος το οποίο παρέχει στέγαση και οικονομική ενίσχυση από την UNHCR, οδηγεί τους ωφελούμενους σε αδράνεια θεωρώντας ότι η κατάσταση αυτή θα είναι μόνιμη. Είναι ανάγκη να βρύνε τη δύναμη και τον τρόπο να στηριχτούν και μόνοι τους στα πόδια τους.

Όσο αφορά τη βελτίωση του προγράμματος, πάντα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, αλλά για να γίνει αυτό θα πρέπει να γίνει μία γενικότερη και πιο εμπειριστατομένη διερεύνηση αναγκών αυτών των ανθρώπων από τη χώρα υποδοχής. Οι ΜΚΟ και οι εμπλεκόμενοι φορείς δεν μπορούν να προσφέρουν πράγματα που έπρεπε να τα προσφέρει το κράτος. Δεν υπάρχει κάποιο σχέδιο έπειτα από τρία χρόνια λειτουργίας του προγράμματος και ένας συντονισμός για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ένα πρόγραμμα που είναι στεγαστικό και ο ρόλος του είναι η ημι-αυτόνομη διαβίωση δεν μπορεί να καλύπτει όλο το φάσμα των αναγκών των προσφύγων.

Σχετικά με τους Δήμους υπάρχει ήδη συνεργασία και με παραπομπές σε υπηρεσίες του, αλλά σε πολλούς Δήμους, όπως στο Δήμο Πειραιά, στο Δήμο Φιλαδέλφειας-Χαλκιδόνας έχουν παραχωρηθεί από την οργάνωση διαμερίσματα, ώστε σταδιακά να αρχίσει να αναλαμβάνουν οι δημοτικές αρχές το πρόγραμμα.

Τέλος, για τη συνέχιση του προγράμματος γίνονται προσπάθειες μετάβασης με διαφορετική μορφή σε συνεργασία με τη UN και τα αρμόδια υπουργεία, με σκοπό να αναλάβει εξολοκλήρου το κράτος.

1.2 Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ.)

Η ΑΝ.ΚΑ. υλοποιεί το πρόγραμμα Εστία από το 2017. Αυτή τη στιγμή φιλοξενεί 274 πρόσφυγες σε 50 διαμερίσματα στην Καρδίτσα. Στόχος της ΑΝ.ΚΑ. είναι να φτάσουν τα 300 άτομα.

Το πρόγραμμα 'ESTIA' είναι ένα πρόγραμμα προσωρινής φιλοξενίας, καθώς καλύπτει διαμονή στους πρόσφυγες έως ότου πάρουν την άδεια διαμονής. Παρόλα αυτά συνεχίζουν και διαμένουν στα διαμερίσματα, σύμφωνα με οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας, γιατί δεν υπάρχει κάποιο άλλο εθνικό πρόγραμμα ένταξης, το οποίο προβλέπεται να αποτελέσει το επόμενο βήμα. Σύμφωνα με την ΑΝ.ΚΑ., είναι σημαντικό οι πρόσφυγες να φύγουν από το πρόγραμμα προσωρινής φιλοξενίας και να μπουνε σε ένα πρόγραμμα ένταξης, ώστε να αυτονομηθούν, διότι η σχέση τους με το πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα εξαρτημένη.

Το πρόγραμμα δεν έχει ενταξιακό χαρακτήρα. Παρόλα αυτά, η ομάδα της ΑΝ.ΚΑ. με τη βοήθεια της UNHCR κάνουν κάποιες δράσεις που αποσκοπούν στην ένταξη τους. Βέβαια, ένας από τους σκοπούς του προγράμματος είναι αυτοί οι άνθρωποι να γίνουν ανεξάρτητοι και να μπορούν να διαχειριστούν τη ζωή τους χωρίς την βοήθεια που τους προσφέρεται τώρα. Συγκεκριμένα οι πτυχές στις οποίες στοχεύει το πρόγραμμα είναι η ένταξη των προσφύγων στο εθνικό σύστημα υγείας και στην εκπαίδευση. Πέραν τον παραπάνω, η ΑΝ.ΚΑ. υλοποιεί δράσεις, όπως μαθήματα ελληνικών, δράσεις δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά, πολιτιστικές δράσεις και τέλος το καλοκαίρι

για πρώτη φορά έκανε δράσεις εργασιακής ένταξης, όπου απασχόλησε 34 άτομα, έστω και για 1 ημέρα, σε καλλιέργειες της περιοχής κάνοντας διάφορες εργασίες.

Η AN.KA. ισχυρίζεται ότι η υποστήριξη UNHCR είναι μεγάλης σημασίας και αυτό φαίνεται από την εκπαίδευση που προσφέρει στους εργαζομένους, αλλά πέραν αυτού, υπάρχει και η κατάλληλη καθοδήγηση από τον χρηματοδότη. Επιπλέον, η ομάδα του προγράμματος είναι πλήρως απαρτισμένη με κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και διερμηνείς.

Όσο αφορά την ένταξη των προσφύγων, πρέπει να δοθούν κίνητρα στους πρόσφυγες. Άτομα που είναι στο πρόγραμμα ένα χρόνο αρχίζουν και μειώνουν τις επιθυμίες τους σχετικά με τις υπηρεσίες που τους παρέχει το πρόγραμμα. Από την άλλη όμως πλευρά ένα από τα καθημερινά τους αιτήματά είναι η γλώσσα και η εργασία, πράγματα τα οποία δεν είναι και τόσο εύκολα να τους προσφερθούν λόγω έλλειψης. Ειδικότερα, όσο αφορά τη γλώσσα μπορεί οι περισσότεροι να παρακολουθούν μαθήματα ελληνικών στο σχολείο δεύτερης ευκαιρίας, αλλά εκεί μαζί με τη γλώσσα διεξάγονται και μαθήματα τα οποία δεν είναι ιδιαίτερα βοηθητικά, όπως φυσική και μαθηματικά.

Επισημαίνεται ότι η ANKA έχει αφιερώσει αρκετό χρόνο στην εκπαίδευση των ανθρώπων στη καθημερινή τους ζωή και επιπλέον συχνά ενημερώνουν τον κόσμο σχετικά με τα ζητήματα που προκύπτουν. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως έχει δρομολογηθεί να οργανωθούν μαθήματα ελληνικών, τα οποία θα είναι διαδικτυακά σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Ένα Community Center το οποίο έχει σχεδιαστεί να τρέξει όλο το 2019. Επίσης, για ζητήματα νομικής φύσεως οι ωφελούμενοι παραπέμπονται σε άλλους οργανισμούς, όπως η ΔΙΟΤΙΜΑ και η CRS. Σε αυτό το κομμάτι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα διότι στη Θεσσαλία δεν υπάρχουν αρκετές δομές.

Για την αποτελεσματική εκπαίδευση των προσφύγων υπάρχει πρωτοβουλία από την ANKA να δημιουργηθούν γλωσσάρια σχετικά με κάποια επαγγέλματα, όπως π.χ. για γεωργικά επαγγέλματα ή για επαγγέλματα βιοτεχνίας. Με αυτό τον τρόπο, οι

πρόσφυγες θα εστιάσουν σε ορολογίες των επαγγελμάτων και θα βοηθήσουν αποτελεσματικότερα την εργασιακή ένταξη των προσφύγων.

Τέλος, το πρόγραμμα θα ανανεωθεί έως το τέλος του 2019, όπου θα είναι και η λήξη του, διότι φαίνεται ότι θα δημιουργηθούν νέα προγράμματα ένταξης για πρόσφυγες που θα έχουν αναγνωριστεί. Βέβαια το γεγονός αυτό είναι αβέβαιο, διότι εξαρτάται και από την αύξηση των προσφυγικών ροών, πράγμα που έχει να κάνει με τις αποφάσεις και τις στρατηγικές που ακολουθεί η κυβέρνηση.

2. Δείγμα προσφύγων PRAKSIS

2.1 Δημογραφικά

Από το δείγμα των Προσφύγων που συμμετείχαν στη συνέντευξη, οι τρεις ήταν γυναίκες και οι δύο ήταν άντρες. Όσο αφορά την ηλικία των ερωτώμενων, αυτή ήταν 20, 36, 36, 45 και 50 έτη. Όσο αφορά την οικογενειακή κατάσταση τους, οι τέσσερις ήταν έγγαμοι και ο ένας διαζευγμένος. Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων ήταν τρεις απόφοιτοι του εκπαίδευσης του Δημοτικού, ένας εκπαίδευσης Λυκείου και ένας Ανώτατης εκπαίδευσης. Τέλος, όσο αφορά το χρονικό διάστημα που βρίσκονται στην Ελλάδα, υπάρχει ένα άτομο το οποίο βρίσκεται στην Ελλάδα ένα έτος και έξι μήνες, δύο άτομα που βρίσκονται δύο έτη και έξι μήνες και δύο άτομα που βρίσκονται πάνω από τρία έτη.

2.2 Άξονας Εκπαίδευσης

Σχετικά με τον πυλώνα εκπαίδευση, στην ερώτηση εάν παρακολουθούν οι πρόσφυγες μαθήματα ελληνικής γλώσσας οι τρεις πρόσφυγες απάντησαν «Όχι» ενώ οι

δύο απάντησαν «Ναι», πιο συγκεκριμένα ο ένας παρακολουθεί τυπική εκπαίδευση³ και ο άλλος μη τυπική εκπαίδευση⁴. Όσο αφορά τα επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων οι δύο ωφελούμενοι παρακολουθούν, ενώ οι τρεις δεν παρακολουθούν. Επίσης οι συνεντευξιαζόμενοι ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν φορείς που υλοποιούν αυτές τις δράσεις οι τρεις απάντησαν θετικά, ενώ οι δύο δεν γνώριζαν κάποιο φορέα. Όσο αφορά την ερώτηση για το αν έχουν διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο ελληνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα η απάντηση ήταν αρνητική και από τους πέντε. Τέλος στην ερώτηση που έγινε σχετικά με τη βοήθεια που παρέχει ο φορέας για τα παραπάνω οι τρεις ισχυρίστηκαν ότι δεν έλαβαν βοήθεια από το φορέα για τα παραπάνω ενώ οι δύο απάντησαν ότι τους έχει βοηθήσει.

2.3Αξονας Απασχόλησης

Σχετικά με τον πυλώνα απασχόλησης οι πρόσφυγες απάντησαν στην ερώτηση *“Ποιο ήταν το επάγγελμα που κάνατε στη Συρία;”*. Οι τρεις γυναίκες δήλωσαν ότι ασχολούνταν με τα οικιακά και οι δύο άντρες ήταν αγρότης και ηλεκτρολόγος. Επιπλέον, από τους παραπάνω μόνο οι δύο έχουν εργαστεί στην Ελλάδα, σε διάφορες εργασίες, ενώ οι άλλοι τρεις δεν έχουν εργαστεί. Επίσης, οι δύο έχουν διερευνήσει τη δυνατότητα να εργαστούν στον τόπο που κατοικούν, σε αντίθεση με τους άλλους τρεις πρόσφυγες του δείγματος που δεν το είχαν πράξει. Οι τρεις πρόσφυγες δεν γνωρίζουν κάποιον οργανισμό που μπορεί να βοηθήσει σχετικά με τη εύρεση εργασίας, ενώ οι άλλοι δύο γνώριζαν. Στην ερώτηση *“Πιστεύετε ότι οι Έλληνες εργοδότες*

³ Η εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας (Νόμος 3879/10).

⁴ Η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο (Νόμος 3879/10)

ενδιαφέρονται να σας προσλάβουν, οι τέσσερις απάντησαν «Όχι» και μόνο ένας απάντησε θετικά. Όσο αφορά τα εφόδια⁵ που πρέπει να έχει κάποιος για να μπει στην αγορά εργασίας, οι δύο γνώριζαν τι πρέπει να έχουν ενώ οι τρεις όχι. Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με τη βοήθεια του φορέα στα παραπάνω οι δύο ανέφεραν ότι έλαβαν βοήθεια από εκείνον, ο ένας απάντησε πως δεν τους έχει βοηθήσει και οι άλλοι δύο πως δεν ζήτησαν βοήθεια.

2.4 Άξονας Κοινωνικής Ένταξης

Στην παρούσα ενότητα, κανένας από τους πέντε ερωτώμενους δεν γνώριζε τις συνήθειες τις ελληνικής κοινωνίας. Οι τέσσερις δεν γνώριζαν τα δικαιώματα των μεταναστών στην αγορά εργασίας, ενώ το ένας απάντησε ότι πρέπει να είναι σε ισχύ τα νομικά του έγγραφα⁶ ώστε να καταφέρει να εργαστεί. Επιπλέον όλοι λαμβάνουν επίδομα. Από τους πέντε ερωτώμενους και οι πέντε κατέχουν ΑΜΚΑ, οι τρεις ΑΦΜ, τρεις κάρτα ανεργίας και ο ένας ΑΜΑ. Σημαντικό είναι ότι το όλοι έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε νοσοκομεία, με τον οργανισμό να προσφέρει υπηρεσίες διερμηνείας.

3. Δείγμα προσφύγων ΑΝ.ΚΑ

3.1 Δημογραφικά

Από το δείγμα των προσφύγων που συμμετείχαν στη συνέντευξη, οι τέσσερις ήταν άντρες και η μία γυναίκα. Όσο αφορά τις ηλικιακές ομάδες των ερωτώμενων, αυτές ήταν 20, 21, 34, 45 και 48. Όσο αφορά την οικογενειακή κατάσταση τους οι δύο ήταν Άγαμοι και οι τρεις έγγαμοι. Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων ήταν δύο απόφοιτοι Ανώτατης Εκπαίδευσης, δύο απόφοιτοι Λυκείου και ένας απόφοιτος

⁵ Πτυχία, εργασιακή εμπειρία, γνώση Η/Υ, γνώσεις γλωσσών.

⁶ Δελτίο αιτούντος ασύλου, άδεια διαμονής και διαβατήριο.

Γυμνασίου. Τέλος, όσο αφορά το χρονικό διάστημα που βρίσκονται στην Ελλάδα, ο ένας δήλωσε ότι βρίσκεται ένα έτος, ο δεύτερος ένα έτος και έξι μήνες ενώ οι άλλοι τρεις βρίσκονται πάνω από δύο συναπτά έτη στην Ελλάδα.

3.2 Άξονας Εκπαίδευσης

Σχετικά με τον πυλώνα της εκπαίδευσης, στην ερώτηση αν παρακολουθούν οι πρόσφυγες μαθήματα ελληνικής γλώσσας, ένα άτομο απάντησε αρνητικά, ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα απάντησαν θετικά και συγκεκριμένα απάντησαν ότι παρακολουθούν μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε τυπική εκπαίδευση (Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας). Όσο αφορά τα επιμορφωτικά σεμινάρια και τα σεμινάρια δεξιοτήτων τέσσερα άτομα απάντησαν ότι δεν παρακολουθούν, ενώ το ένα απάντησε ότι παρακολουθεί. Επίσης, οι συνεντευξιζόμενοι ρωτήθηκαν αν γνωρίζουν φορείς που υλοποιούν αυτές τις δράσεις και μόνο ο ένας ερωτώμενος γνώριζε. Όσο αφορά την ερώτηση για το αν έχουν διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο ελληνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα μόνο ο ένας, έχει διερευνήσει. Τέλος, στην ερώτηση που έγινε σχετικά με τη βοήθεια που παρέχει ο φορέας για τα παραπάνω οι δύο απάντησαν ότι δεν τους έχει βοηθήσει ο φορέας τους ενώ οι τρεις απάντησαν ότι έχουν λάβει βοήθεια.

3.3 Άξονας Απασχόλησης

Σχετικά με τον πυλώνα της απασχόλησης οι πρόσφυγες ερωτήθηκαν ποιο ήταν το επάγγελμα που έκαναν στη χώρα τους. Η μία γυναίκα δήλωσε άνεργη, οι άντρες δήλωσαν άνεργος, Γεωπόνος, Μηχανολόγος και Ηλεκτρολόγος. Επιπλέον από τους παραπάνω οι τέσσερις έχουν εργαστεί στην Ελλάδα, ενώ ο ένας δεν εργάστηκε ποτέ. Επίσης, οι τρεις εκ των πέντε έχουν διερευνήσει να εργαστούν στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, κανείς τους δεν γνωρίζει κάποιον οργανισμό που μπορεί να βοηθήσει στην εύρεση εργασίας. Στην ερώτηση “Πιστεύετε ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να σας προσλάβουν;” όλοι απάντησαν θετικά. Όσο αφορά τα εφόδια που πρέπει να έχει κάποιος για να μπει στην αγορά εργασίας όλοι γνώριζαν ποια είναι

αυτά. Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με τη βοήθεια του φορέα στα παραπάνω οι τέσσερις απάντησαν ότι έχουν λάβει βοήθεια και ο ένας ότι δεν έλαβε.

3.4 Άξονας Κοινωνικής Ένταξης

Στην ενότητα αυτή και συγκεκριμένα στο αν γνωρίζουν για τις συνήθειες της ελληνικής κοινωνίας οι δύο απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν, ενώ οι τρεις απάντησαν ότι γνωρίζουν λίγα πράγματα. Επίσης, ο ένας ερωτώμενος δεν γνωρίζει τα δικαιώματα του στην αγορά εργασίας, ενώ οι τέσσερις απάντησαν ότι πρέπει να είναι σε ισχύ τα νομικά τους έγγραφα. Επιπλέον, και οι πέντε λαμβάνουν κάποιο επίδομα. Από τους πέντε ερωτώμενους οι πέντε κατέχουν ΑΜΚΑ, οι πέντε ΑΦΜ και οι δύο κάρτα ανεργίας. Σημαντικό είναι ότι όλοι έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε νοσοκομεία, ενώ το οι τρεις απάντησαν αρνητικά στον αν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας στο νοσοκομείο σε σχέση με τους άλλους δύο που απάντησαν θετικά.

Κεφάλαιο 5^ο Συμπεράσματα

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, μας βοήθησε να κατανοήσουμε τη λειτουργία του προγράμματος 'ESTIA' και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ του αστικού και του αγροτικού χώρου στην εφαρμογή του. Μέσα από την ερευνητική διαδικασία, έγινε επαφή με πρόσφυγες, οι οποίοι μίλησαν ανοιχτά για τα ζητήματα που τους απασχολούν και έδωσαν χρήσιμες απαντήσεις, όσο αφορά την πρόοδο της ένταξής τους, μέχρι στιγμής. Επιπροσθέτως, η έρευνα αυτή αφήνει παρακαταθήκη το ερευνητικό της εργαλείο, ώστε να μπορέσουν να πραγματοποιηθούν μελλοντικά έρευνες για άρτια αποτελέσματα της ένταξης των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Η ομάδα των προσφύγων πρέπει να ενσωματωθεί ομαλά από την ελληνική κοινωνία και όχι να περιθωριοποιηθεί. Ακόμη, οι πρόσφυγες αποτελούν εργατικό δυναμικό για τη χώρα μας και αυτό είναι κάτι θετικό όσο αφορά την ανάπτυξη.

Όσο αφορά την εκπαίδευση των προσφύγων συγκεντρωτικά η έρευνα μας έδειξε ότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στην προσφορά της ελληνικής γλώσσας εκ μέρους της πολιτείας όσο και εκ μέρους φορέων και οργανώσεων κάτι το οποίο επιβεβαιώθηκε και από τους συντονιστές των προγραμμάτων όταν ερωτήθηκαν. Τόσο στην Αθήνα όσο και στην Καρδίτσα οι επιλογές σχετικά με την εκπαίδευση και την απασχόληση είναι περιορισμένες για τους πρόσφυγες πάντα σε σχέση με τον πληθυσμό που έχει η κάθε πόλη. Στην Αθήνα, οι δύο στους πέντε κάνουν μαθήματα ελληνικών. Από αυτούς τους δύο, ο ένας παρακολουθεί μαθήματα στην τυπική εκπαίδευση (Εσπερινό Σχολείο), ενώ ο άλλος παρακολουθεί μαθήματα ελληνικών μη τυπικής εκπαίδευσης (σε ΜΚΟ). Οι υπόλοιποι είτε δεν γνώριζαν φορείς είτε δεν ήθελαν να μάθουν τη γλώσσα. Αντίθετα, στην Καρδίτσα 4/5 παρακολουθούν τυπική εκπαίδευση στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας το οποίο παρόλο που δρα βοηθητικά δεν μπορεί να καλύψει την ανάγκη των προσφύγων για επάρκεια της γλώσσας. Με λίγα λόγια δεν προσφέρονται εντατικά μαθήματα γλώσσας, διότι γίνονται και άλλα μαθήματα όπως μαθηματικά, φυσική, χημεία, κ.ο.κ..

Η εκπαίδευση, συνεπώς, δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια σχεδιασμένη διαδικασία μέσω της οποίας μεταδίδονται στην εκάστοτε γενιά γνώσεις και τεχνικές δεξιότητες που θα βοηθήσουν τα νέα κυρίως άτομα στην επαγγελματική τους αποκατάσταση

(Σαΐτη 2000; Γεωργιάδης 2011). Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι κατά το πλείστον οι πρόσφυγες δεν γνωρίζουν την έννοια της δια βίου μάθησης η οποία τα τελευταία χρόνια ακολουθείτε από τους περισσότερους Έλληνες. Αυτό που βλέπουμε στην έρευνα αναφορικά με το αν οι πρόσφυγες παρακολουθούν επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων είναι ότι στην Αθήνα κανείς δεν παρακολουθεί, ενώ τα 3/5 δεν γνωρίζουν καν φορείς οι οποίοι τα υλοποιούν. Στην Καρδίτσα από την άλλη πλευρά, μόνο ένας παρακολουθεί μαθήματα υπολογιστών. Όσο αφορά τη δυνατότητα υποτροφίας σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι περισσότεροι είτε από την ΑΝ.ΚΑ. είτε από την ΜΚΟΡΑΚΣΙΣ απάντησαν ότι κύριο μέλημά τους είναι η εργασία και όχι οι σπουδές. Οι οργανισμοί θα έπρεπε να στοχεύουν περισσότερο στην εκπαιδευτική διαδικασία των προσφύγων και την ενημέρωση, διότι αρκετοί από τους πρόσφυγες είναι ανενημέρωτοι σχετικά με εκπαιδευτικά ζητήματα. Αλλά και οι πρόσφυγες από τη μεριά τους δεν δείχνουν ιδιαίτερη όρεξη να συμμετέχουν χωρίς τη βοήθεια που τους παρέχουν οι φορείς.

Τα αποτελέσματα που έχει η εκπαίδευση στη θέση των ατόμων στην αγορά εργασίας μπορούν κάλλιστα να θεωρηθούν και ως δείκτες επίδοσης του εκπαιδευτικού συστήματος (Κανελλόπουλος, Μαυρομάρα και Μητράκου, 2004). Δυστυχώς στην περίπτωση μας βλέπουμε ότι δεν έχουν ακόμη μπει οι βάσεις για ένα μέλλον το οποίο θα μπορέσει να έχει προοπτική ένας πρόσφυγας στην Ελλάδα. Σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της έρευνας, είναι φανερό ότι οι πρόσφυγες είναι μπερδεμένοι όσο αφορά την αγορά εργασίας και την απασχόληση.

Στην Αθήνα ένας στους πέντε έχει εργαστεί στην Ελλάδα, ενώ στην Καρδίτσα όπως επιβεβαιώθηκε και από τη συντονίστρια του προγράμματος 5 στους 5 έχουν εργαστεί σε αγροτικές εργασίες. Βλέποντας σε αυτό το σημείο και την έκθεση του ΟΟΣΑ (2018)η οποία, μας επιβεβαιώνει ότι ένα οργανωμένο σχέδιο υποδοχής και ενσωμάτωσης μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα σε απομακρυσμένες περιοχές παρά σε αστικά κέντρα, γιατί είναι πιθανότερο να δημιουργηθεί ανάπτυξη μέσω της αναζωογόνησης εγκαταλειμμένων χώρων ή ακόμη και μιας ζήτησης γενικού συμφέροντος. Επιπλέον οι ωφελούμενοι συνολικά έθεσαν σαν προϋπόθεση την γνώση της ελληνικής γλώσσας για να προσληφθούν από Έλληνες εργοδότες. Έπειτα, στην

ερώτηση που αφορούσε τα εφόδια που πρέπει να έχουν ώστε να εργαστούν, το 60% απάντησαν ότι πρέπει να είναι σε ισχύ τα νομιμοποιητικά τους έγγραφα (Δελτίο Αιτούντος Ασύλου, Άδεια Διαμονής, Διαβατήριο) και να κατέχουν αριθμούς μητρώου (ΑΜΚΑ, ΑΦΜ, ΑΜΑ). Τέλος, ο φορέας στην Αθήνα δεν έχει βοηθήσει όσο αφορά την απασχόληση κανέναν από τους πέντε ωφελούμενούς του, δίχως βέβαια αυτό να σημαίνει ότι και οι ίδιοι ζήτησαν την βοήθειά του. Αντίθετα, στην Καρδίτσα 4 στους 5 βοηθήθηκαν με πρωτοβουλία του φορέα. Εάν οι σχέσεις εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας είναι πολυδιάστατες και η κατεύθυνση της αιτιώδους σχέσης αμφίδρομη, το εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάζει την κοινωνία και την οικονομία αλλά και το επίπεδο του και η λειτουργία του αποτελούν αντανάκλαση αυτών(Κανελλόπουλος, Μαυρομάρα και Μητράκου,2004).

Στον Άξονα Κοινωνική Ένταξη οι ωφελούμενοι ερωτήθηκαν για τις γνώσεις τους για την ελληνική κοινωνία, αλλά και αν γνωρίζουν για τα δικαιώματά τους στην αγορά εργασίας.

Στην Αθήνα, κανείς δεν γνώριζε για την ελληνική κοινωνία και μόνο ο ένας στους πέντε είπε ότι θα πρέπει να έχει σε ισχύ τα νομιμοποιητικά του έγγραφα για να εργαστεί. Από την άλλη πλευρά, στην Καρδίτσα, οι 3 εκ των 5 γνώριζαν για την ελληνική κοινωνία και οι 4 στους 5 απάντησαν ότι πρέπει να έχουν σε ισχύ τα νομιμοποιητικά τους έγγραφα, όσο αφορά τα δικαιώματα στην αγορά εργασίας. Στην ερώτηση αν λαμβάνουν κάποιο επίδομα από το Ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν θετική, καθώς όλοι λαμβάνουν ένα μηνιαίο επίδομα, μέσω προπληρωμένων καρτών, από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι έχουν γίνει κινήσεις από τους φορείς για να βοηθήσουν τους ωφελούμενούς τους έστω να έχουν πρόσβαση στη δημόσια υγεία, αυτό φαίνεται ότι το 100% του δείγματος έχουν ΑΜΚΑ και μπορούν να εξυπηρετούνται στη δημόσια υγεία δωρεάν. Επιπλέον το 100% έχουν ΑΦΜ στην Καρδίτσα ενώ στην Αθήνα ΑΦΜ έχει το 60% Ενώ ακολουθεί η κάρτα ανεργίας με ποσοστό 20% σε Καρδίτσα και 40% σε Αθήνα. Τέλος, και στις δύο περιπτώσεις, οι φορείς δρουν υποστηρικτικά στη δημόσια υγεία, παρέχοντας υπηρεσίες διερμηνείας στα νοσοκομεία που επισκέπτονται οι ωφελούμενοι. Πρέπει να αναφερθεί ότι η ένταξη

των μεταναστών στην κοινωνία, η δίκαιη μεταχείρισή τους από την Πολιτεία και η αναγνώριση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους, ανεξάρτητα της χώρας προέλευσης ή καταγωγής τους είναι σημαντικά ζητήματα της σύγχρονης μεταναστευτικής πολιτικής (Κοντιάδης, 2007)

Σύμφωνα με τα παραπάνω επιβεβαιώνονται τα λόγια των συντονιστών σχετικά με το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Το πρόγραμμα δεν έχει ενταξιακό χαρακτήρα, αλλά χαρακτήρα προσωρινής φιλοξενίας. Αυτό καθιστά τους ωφελούμενους ιδιαίτερα εξαρτημένους από το πρόγραμμα. Οι δύο φορείς προσπαθούν να βοηθήσουν έως ένα σημείο τους ωφελούμενους του προγράμματος, αλλά από την άλλη ορισμένοι ωφελούμενοι επαναπαύονται με όσα τους προσφέρει το πρόγραμμα. Υπάρχουν σημαντικά κενά από μεριάς του κράτους, το οποίο δεν έχει ακόμη υιοθετήσει ενταξιακές πολιτικές για τον προσφυγικό πληθυσμό και αυτό φαίνεται από τη δυσκολία που έχουν οι πρόσφυγες να παρακολουθήσουν μαθήματα στην τυπική εκπαίδευση, με εντατικά μαθήματα ελληνικής γλώσσας, ώστε να καταφέρουν να μάθουν τη γλώσσα και να αναζητήσουν εργασία. Επιπλέον, διακρίνεται μία διαφορά, καθώς στην Καρδίτσα, μία μικρή επαρχιακή πόλη, δίνεται η ευκαιρία στους πρόσφυγες να δικτυωθούν καλύτερα σε σχέση με την Αθήνα, μια μεγαλούπολη, όπου τα σημεία ενδιαφέροντος των προσφύγων είναι διασκορπισμένα. Από την άλλη, αν γίνει σύγκριση αριθμών, η ΜΚΟ PRAKSIS διαχειρίζεται πολύ μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων από την ΑΝ.ΚΑ.. Γεγονός που φανερώνει την ποικιλομορφία των ανθρώπων που υπάρχουν στα προγράμματα.

Είναι σημαντικό να πούμε πως οι φορείς προσφέρουν στους πρόσφυγες κάτι περισσότερο από μία προσωρινή φιλοξενία σε διαμερίσματα. Το γεγονός αυτό είναι φανερό από τις υπηρεσίες που παρέχονται προς τους ωφελούμενους πρόσφυγες. Μπορεί το πρόγραμμα να είναι στεγαστικό, αλλά στοχεύει και στην ένταξη των προσφύγων και αυτό φαίνεται καθώς οι φορείς προσπαθούν να βοηθήσουν τους πρόσφυγες με διάφορες δράσεις, είτε αυτές είναι εκπαιδευτικές ευκαιρίες, είτε εργασιακή απασχόληση, είτε ενημέρωση για το πλαίσιο της ελληνικής νομοθεσίας κ.ο.κ. Ακόμη, προσπαθούν να εξασφαλίσουν στους πρόσφυγες εκπαίδευση και νομική

υποστήριξη μέσω άλλων οργανισμών οι οποίοι ανήκουν συνήθως στη σφαίρα των φορέων της κοινωνικής οικονομίας (ΜΚΟ, Εθελοντικές Οργανώσεις κ.α.).

Θα πρέπει να αναφερθεί πως αν δεν υπήρχαν οι φορείς κοινωνικής οικονομίας να αντιμετωπίσουν αυτή την ανθρωπιστική κρίση θα υπήρχε μεγάλο πρόβλημα στη χώρα. Είναι επιτακτική η ανάγκη της συμμετοχής του ελληνικού κράτους στο προσφυγικό ζήτημα. Επιβάλλεται να συντονιστεί με τις ανάγκες αυτού του πληθυσμού, ώστε να ενταχθεί ομαλά στην ελληνική κοινωνία. Δηλαδή, μέσω οργανωμένων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, πρέπει να δώσει ευκαιρίες μάθησης της ελληνικής γλώσσας και να συνεισφέρει στην μελλοντική ένταξη τους στην ελληνική αγορά εργασίας.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι και οι πρόσφυγες δεν πρέπει να είναι παθητικοί δέκτες όλων αυτών των γεγονότων και δεν πρέπει να επαναπαύονται σε αυτά που τους προσφέρονται, διότι αυτά έχουν το χαρακτήρα του προσωρινού και κάποια στιγμή οι σταματήσουν μαζί με το τέλος των σχετικών προγραμμάτων. Πρέπει να κάνουν διάλογο με τις οργανώσεις που τους φιλοξενούν με σκοπό να συζητήσουν και να μάθουν πιο στοχευμένα πώς να κινηθούν με σκοπό να απεξαρτηθούν και να αυτονομηθούν.

Κεφάλαιο 6^οΒιβλιογραφία

5.1 Ελληνική Βιβλιογραφία

ΑΙΤΗΜΑ,ΜΚΟ (2017) *ΣΤΗΝ ΑΝΑΜΟΝΗ. Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα, Όψεις της διαδικασίας Άσylum*. Αθήνα: ΜΚΟ ΑΙΤΗΜΑ Ανάκτηση από: <http://www.aitima.gr/index.php/gr/2016-09-23-09-29-42/499-19-04-2017>

Γεωργιάδης, Δ. (2011). *Συνεταιριστική Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Ανάπτυξη & Αγορά Εργασίας*. Πάτρα: Εκδόσεις Διαπολιτισμός

Γεωργιάδης, Κ. (2013). *Κοινωνική Οικονομία θεωρία, εμπειρία και προοπτικές*. Εναλλακτικές Εκδόσεις-Δοκίμιο 20, Αθήνα.

Κανελλοπούλου, Κ.Ν., Μαυρομάρα, Κ.Γ. και Μητράκου, Θ.Μ. (2004). *Εκπαίδευση και αγοράς εργασίας*. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών.

Κόκκοτας, Π. (1983). *Η Ελευθερία στην εκπαίδευση-2η έκδοση αναθεωρημένη-*, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κοντιάδης, Ξ. (2007). *Δημοκρατική συμμετοχή και δικαιώματα των μεταναστών. Μια οριακή περίπτωση ως έναυσμα επανεξέτασης θεμελιωδών εννοιών στο Κοντιάδης Ξ. και Παπαθεοδώρου Θ. (επιμ.), Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση,

Κουινόγλου Δ. (2017). *Ο Σχεδιασμός των Προσφυγικών καταυλισμών και η Ένταξη και σύνδεση με τις Τοπικές Κοινότητες*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Γεωπονίας. Θεσσαλονίκη : Α.Π.Θ. Ανάκτηση 2018

Ελευθεριάδου, Β. (2017). Προσφυγικό ζήτημα: Αρχή της μη επαναπροώθησης, άσυλο και δεσμεύσεις της Ελλάδας από το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο. *ExpressisVerbisLawJournal*, Vol. 1, 32-38.

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (2016). Παρατηρήσεις του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες επί του Ν.4375/2016. Ανάκτηση από: <https://www.gcr.gr/el/ekdoseis-media/ektheseis/reports/item/551-oi-paratiriseis-tou-esp-epi-tou-nomou-4375-2016>[access 17-08-2018]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Α. τ. (7.12.2017). *Συμβολή της Επιτροπής στη θεματική συζήτηση των Ηγετών της Ε.Ε. σχετικά με τη μελλοντική πορεία της εξωτερικής και της εσωτερικής διάστασης της μεταναστευτικής πολιτικής*. Βρυξέλλες . Ανάκτηση από http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/AUTRES_INSTITUTIONS/COMM/COM/2018/01-08/COM_COM20170820_EL.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2018). *Ευρωπαϊκές Δράσεις Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή επιτροπή. Ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/echo>

Λέκκα, Στ. (2011). «Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα: Η περίπτωση της Ελλάδας», Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία του ΠΑ.ΜΑΚ., Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, Θεσσαλονίκη

Νασιούλας Ι. Ένα συνολικό πλαίσιο για την αξιολόγηση της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, Διδακτορική διατριβή (διδακτορική υποτροφία κοινωφελούς ιδρύματος “Προποντίς” Τμήμα κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 2010

Μητροσύλη Μ., «Μελέτη του θεσμικού και νομικού πλαισίου του τομέα της Κοινωνικής – Αλληλέγγυας Οικονομίας» Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Έρευνα ΕΚΚΕ, Αθήνα 2007

Υπηρεσία Ασύλου (2018). Διαδικασία Ασύλου. Αθήνα, Ελλάδα. Ανάκτηση από http://asylo.gov.gr/?page_id=107

Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ. , Καραμητοπούλου Ντ., Χατζηαντώνης Δ., «Προοπτικές Απασχόλησης Στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας Αθήνα, 2002

Νόμος Υπ'Αριθμ.4513 «*Ενεργειακές κοινότητες και άλλες διατάξεις*» εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής δημοκρατίας (23 Ιανουαρίου 2018)

Νόμος Υπ'Αριθμ.4384 «*Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις*» εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής δημοκρατίας (26 Απριλίου 2016)

Νόμος Υπ'Αριθμ.4430 «*Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία και ανάπτυξη φορέων της και άλλες διατάξεις*» εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής δημοκρατίας (Οκτώβριος του 2016)

Νόμος Υπ'Αριθμ.4332 «*Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας Τροποποίηση του Ν.4521/2014 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.....άλλες διατάξεις*» εφημερίδα της κυβερνήσεως της Ελληνικής δημοκρατίας (9 Ιουνίου 2015)

Πεσμαζόγλου Σ. (1987), Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα (1945-1988) *Το Ασύμπτωτο μιας Σχέσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο

(Πετρωνίτη Μ., Τριανταφυλλίδου 2003) Α., *Σύγχρονα Μεταναστευτικά Ρεύματα προς την Ελλάδα*. Εθνικό κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Αθήνα

Σαΐτη Α. (2000) *Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Δαρδάνος

5.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Amin A. (2009) “*The Social Economy my International Perspectives on Economic Solidarity*”, Zed Books

Amin, A., Cameron, A. and Hudson, R. (2002) *Placing the Social Economy Contemporary Political Economy Economy Series* Edited by Jonathan Michie, Birkbeck College, University of London, UK.

Asylum Information Database (AIDA). 2016. Country Report. Athens: GREEK COUNCIL FOR REFUGEES. Ανάκτηση από:
[http://aida_gr_2016update%20\(1\).pdf](http://aida_gr_2016update%20(1).pdf)

CICOPA & ILO(2013). *Συνεταιρισμοί & Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα*. Τρόποι Προώθησης της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα μέσω εργατικών συνεταιρισμών, κοινωνικών συνεταιρισμών και συνεταιρισμών βιοτεχνών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Brussels, Belgium.

CIRIEC. (2005). *The Social Economy in the European Union*, The European Economic and Social Committee.

CIRIEC. (2007). *Social Economy in the European Union*. N.CESE/COMM/05/2005 European Economic and social Committee (EESC)

CIRIEC. (2012). *The Social Economy in The European Union*. Brussel: European Economic and Social Committee. <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-30-12-790-en-c.pdf>[access 10-08-2018].

CEDEFOP (2002) *Il Futuro e' Competenza: Istruzione e Formazione*. Lussemburgo

Cooperative, F. M. (2014). *Fondazione del Magazzino di previdenza di Torino*.

Defourny, J. and Pestoff, V. (2008) "*Images and Concepts of the Third Sector in Europe*", EMES European Research Network.

Demoustier D. and Rousseliere D. (2006). "*Social economy as social science and practice. Historical perspectives on France*" στο Betsy Jane Clary, Wilfred Dolfsma and Deborah M. Figart, *Ethics and the Market. Insights from social economics*, Routledge.

European Commission. (2018). *European Agenda on Migration: Why a new European Agenda on Migration?* (Τελευταία προβολή 26/07/2018)

- European Economic and Social Committee. (2012). *The Social Economy in the European Union*, Brussels: European Union.http://www.ciriec.ulg.ac.be/wp-content/uploads/2015/12/EESC_CIRIECReport2012_EN.pdf
- Schneider, E. and Laino E. (2014) Promoting the Social Economy as a Driver for Inclusive Growth and Social Progress. Social Europe, Briefing #64
- Social Economy Europe (2015). Social Economy Taking Back the Initiative. ALAINCOHEUR. Ανάκτηση από http://base.socioeco.org/docs/livre-blanc_en.pdf
- Social economy in the EU*. (2018) Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en [access 10-08-2018].
- Spencer, S. (2016). *Migration policy-making in Europe: challenges and opportunities for civil society*.
- European Parliament. (2017). Integration of Refugees in Greece, Hungary and Italy. European Parliament, Policy Department A: Economic and Scientific Policy. Brussels: Policy Department A: Economic and Scientific Policy.
- Nordregio (2004), Mountain areas in Europe: analysis of mountain areas in EU memberstates, acceding and other European countries.
- Ombudsman, T. G. (2014). *National Preventive Mechanism Against Torture and Ill-Treatment*. Annual Special Report, Athens. Ανάκτηση από: https://www.synigoros.gr/resources/docs/eng_web.pdf
- OECD. (2018). *Integration of Migrants, Refugees and Asylum Seekers in Remote Areas with Declining Populations*. Paris.
- UNHCR. (2013). A new beginning. Refugee Integration in Europe. *Refugee Integration*.

Reimerink. (2015). How Greeces' economi crisis produced an emergin civil society in Athens.
Retrieved from Citiscope: <http://citiscope.org/story/2015/how-greeces-economic-crisis-producedemerging-civil-society-athens>

5.3 Ηλεκτρονικές Ιστοσελίδες

EuropeanCommicion (2015). *ec.europa.eu*.
Ανάκτησηαπό:https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en

Eurostat (2018b), *Asylum applicants in the EU, 2017*,
<http://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/asylum201>.

Social Economy Europe. Ανάκτησηαπό Resource website of social and solidarity economy.
Ανάκτησηαπό:http://www.socioeco.org/bdf_organisme-478_fr.html

Hellenic Ministry of Migration Policy, Asylum Service website. Available
at:http://asylo.gov.gr/en/?page_id=110 (accessed 24 May 2018).

The World Fact Book, Ανάκτησηαπό:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

UNCHR. (2018). Ανάκτησηαπό Operational Portal, Refugee
Situations:https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean?id=83#_ga=2.25913016.422787984.1537799947-848466328.1537799947

CNN (2018). Ανάκτηση από <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/isis-fast-facts/index.html>

EuropeanCommission (2019)Ανάκτησηαπό:
https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/employment/

- <http://iliaktida-amea.gr>
- <https://www.developathens.gr>
- <https://www.react-thess.gr>
- <http://dimoslevadeon.gr>
- <http://www.anher.gr>
- www.e-trikala.gr
- <http://www.anka.gr>
- <http://larissa-dimos.gr/el/>
- <http://www.dimosfx.gr>
- <https://www.praksis.gr>
- <https://www.gcr.gr/el/>
- <https://mdmgreece.gr>
- www.intersos.org
- <http://welcommon.gr>
- www.rescue.org
- <http://www.faros-elpidas.gr/>
- <http://metadrasi.org>
- <https://www.savethechildren.net/>
- <http://www.parnonas.gr>
- <http://www.kodep.gr>

Παράρτημα Α

Έρευνα στους Υπεύθυνους των Προγραμμάτων

Επίσης στους ίδιους άξονες στηρίχθηκαν και οι συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους των προγραμμάτων των φορέων όπου εκεί έγιναν ερωτήσεις, όπου έγιναν οι εξής ερωτήσεις:

1^ο Μέρος

- 1) Πόσα χρόνια ο οργανισμός σας τρέχει το πρόγραμμα ‘ΕΣΤΙΑ’;
- 2) Πόσους ωφελούμενους διαχειρίζεστε; Πόσα διαμερίσματα;
- 3) Που στοχεύουν τα προγράμματά σας;
- 4) Το πρόγραμμα έχει ενταξιακό χαρακτήρα; Αν ναι σε ποιες πτυχές τις ένταξης στοχεύει;
- 5) ΗΥΑ του ΟΗΕ σας βοηθά με σεμινάρια και οδηγίες με σκοπό την ομαλή λειτουργία του προγράμματος;
- 6) Υπάρχει κατάλληλο προσωπικό ώστε να ανταπεξέρχεται το πρόγραμμα;

2^ο Μέρος

- 1) Πόσο χρόνο θεωρείτε ότι χρειάζονται ώστε να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία οι πρόσφυγες;
- 2) Θεωρείται ότι οι πρόσφυγες είναι έτοιμοι να ανταπεξέλθουν μόνοι τους; και αν όχι γιατί; Τι λείπει;
- 3) Παρέχετε την κατάλληλη ενημέρωση στους ανθρώπους για να έχουν εικόνα της ελληνικής πραγματικότητας;
- 4) Ο οργανισμός σας προσφέρει εκπαιδευτικές ευκαιρίες προς τους ωφελούμενους τους προγράμματος; Αν ναι τι; Αν όχι παραπέμπονται από εσάς κάπου αλλού για να εκπαιδευτούν;
- 5) Προσφέρονται από τον οργανισμό σας υπηρεσίες νομικής, εργασιακής και οικονομικής συμβουλευτικής;

3^ο Μέρος

- 1) Τι θεωρείται σημαντικό για την εκπαίδευση των προσφύγων;
- 2) Θεωρείτε εξαρτημένη τη σχέση των ωφελούμενων με το πρόγραμμα;
- 3) Τι θεωρείται ότι πρέπει να βελτιώσετε σαν φορείς;
- 4) Ποια η διάθεσή σας για να συνεργαστείτε με τους δήμους οι οποίοι σταδιακά αναλαμβάνουν;
- 5) Έως πότε θα τρέχει το συγκεκριμένο πρόγραμμα;

Παράρτημα Β

Έρευνα προσφύγων

Στον άξονα που αφορά το **Προφίλ του Πρόσφυγα** υπάρχουν ερωτήσεις για να μάθουμε:

- 1) Φύλο
- 2) Ηλικία
- 3) Οικογενειακή κατάσταση
- 4) Μορφωτικό Επίπεδο
- 5) Χρονικό διάστημα που βρίσκεται στην Ελλάδα

Στον άξονα που αφορά την **Εκπαίδευση** θα περιλαμβάνονται ερωτήσεις όπως:

- 1) Παρακολουθείτε μαθήματα ελληνικής γλώσσας; (τυπική ή άτυπη εκπαίδευση)
- 2) Παρακολουθείτε επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων; Γνωρίζεται φορείς που τα υλοποιούν;
- 3) Έχετε διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφιών σε εκπαιδευτικά ιδρύματα;
- 4) Έχει βοηθήσει ο φορέας σας ώστε να έχετε πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω; Αν ναι με ποιο τρόπο;

Στον Άξονα για την **Απασχόληση** θα περιλαμβάνονται ερωτήσεις όπως:

- 1) Έχετε εργαστεί μέχρι στιγμής στην Ελλάδα; Έχετε ψάξει ποτέ για εργασία; Γνωρίζεται κάποιον οργανισμό που μπορεί να σας βοηθήσει σχετικά με αυτό;
- 2) (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασίας)
- 3) Που εργαζόσασταν στη χώρα σας;
- 4) Πιστεύετε ότι οι εργοδότες ενδιαφέρονται να σας προσλάβουν και αν ναι γιατί;
- 5) Γνωρίζεται ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά σας για να μείτε στην αγορά εργασίας;
- 6) Σας έχει βοηθήσει ο φορέας σας στα παραπάνω και αν ναι σε τι;

Στον Άξονα για την **Κοινωνική Ένταξη** θα περιλαμβάνονται ερωτήσεις όπως:

- 1) Τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών στην αγορά εργασίας;
- 2) Λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού;
- 3) Έχετε ΑΦΜ, ΑΜΚΑ, κάρτα ανεργίας είτε άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητάς σας στην Ελλάδα;
- 4) Έχετε εύκολη πρόσβαση στη δημόσια υγεία σας παρέχονται δωρεάν εξετάσεις επισκέψεις σε γιατρούς. Υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας;

Παράρτημα Γ

Συνέντευξη ωφελούμενων ΜΚΟΡΑΚΣΙΣ.

1^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΜΚΟ ΡΑΚΣΙΣ

Δημογραφικά

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 37 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: διεζευγμένη

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτη επιπέδου Δημοτικού Σχολείου

Χρόνος στην Ελλάδα: 1,5 έτη

Επάγγελμα: Οικιακά

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), η ωφελούμενη απάντησε: «Όχι δεν παρακολουθώ κάποιο μάθημα». Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: «Όχι, αλλά γνωρίζω φορείς, όπως ο Ερυθρός Σταυρός». Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση της ήταν: «Όχι». Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τη βοήθησε να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: «Όχι, δεν με βοήθησε και εγώ δεν το ζήτησα».

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα η ωφελούμενη απάντησε: «Όχι». Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε επίσης: «Όχι».

Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση της ήταν: «Όχι». Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να την προσλάβουν, απάντησε: «Όχι, γιατί δεν γνωρίζω τη ελληνική γλώσσα και εξαιτίας του ρατσισμού που υπάρχει». Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: «Δεν γνωρίζω διότι δεν γνωρίζω τη γλώσσα». Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω η ωφελούμενη απάντησε: «Όχι, δεν ρωτήσαμε για κάτι και αυτοί δεν μας είπαν».

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: «Δεν γνωρίζω τίποτα και θεωρώ ότι κάποιος έπρεπε να μας ενημερώνει γι' αυτά. Δεν νομίζω ότι αυτά πρέπει να τα μάθω μόνη μου». Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν: «Ναι, από τη UNHCR». Στην ερώτηση αν η κυρία έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά της στη χώρα, η ωφελούμενη απάντησε: «Έχω Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α. και δεν έχω κάρτα ανεργίας». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν της παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, η κυρία απάντησε: «Ναι, υπάρχει εύκολη πρόσβαση, σε αυτό το κομμάτι μας βοηθά η PRAKSIS έχοντας και υπηρεσίες διερμηνείας».

2^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΜΚΟ PRAKSIS

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 37 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Χρόνος στην Ελλάδα: 2,5 χρόνια

Επάγγελμα: Ηλεκτρολόγος

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: *«Ναι, φυσικά. Μη Τυπική εκπαίδευση»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι δεν παρακολουθώ, αλλά γνωρίζω φορείς που τα υλοποιούν, όπως το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση του ήταν: *«Όχι, διότι με ενδιαφέρει περισσότερο να εργαστώ»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε ότι *«Φυσικά, αυτοί μου το είπαν. Όταν έρχεσαι εδώ δεν γνωρίζεις πώς να κινηθείς. Αυτοί σου δείχνουν το δρόμο»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε: *«Έχω δουλέψει 1-2 φορές σε ένα εστιατόριο»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: *«Ναι, συνεχώς ψάχνω»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση του ήταν: *«Η οργάνωση με βοήθησε να βγάλω βιογραφικό, με παρέπεμψε σε μία ΜΚΟ στην Ομόνοια»*. Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: *«Εννοείται πως θα δώσουν σημασία. Αν θέλει κάποιος, κάποιον με τη δική μου εμπειρία και τις γνώσεις μου θα πάρει εμένα. Έχω*

εμπειρία 25 χρόνια σαν ηλεκτρολόγος». Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν ότι «Θα πρέπει να έχω σε ισχύ τα νομικά μου έγγραφα». Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε: «Όχι, με ρώτησε η οργάνωση τι ξέρω να κάνω και εγώ δεν τους είπα».

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: «Προσπαθώ να τα μάθω». Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν «Ναι, από τη UNHCR». Στην ερώτηση αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε ότι «Έχω Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α. Κάρτα ανεργίας και Α.Μ.Α.». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε: «Ναι, είμαι πολύ Ικανοποιημένος από το δημόσιο σύστημα υγείας. Επίσης δεν χρειάζομαι διερμηνέα γιατί μιλάω αγγλικά και αν συναντήσω κάποιο πρόβλημα καλώ τον υπεύθύνό μου να με βοηθήσει».

3^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΜΚΟ PRAKSIS

Δημογραφικά

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 20 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένη

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτη επιπέδου Λυκείου

Χρόνος στην Ελλάδα: 2,5

Επάγγελμα: Οικιακά

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), η ωφελούμενη απάντησε: *«Ναι. Τυπική εκπαίδευση σε δημόσιο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας στο Γαλάτσι»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι, ούτε γνωρίζω φορείς που μπορεί να τα υλοποιούν»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση της ήταν: *«Όχι»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τη βοήθησε να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: *«Όχι, δεν το ζήτησα»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα η ωφελούμενη απάντησε: *«Όχι»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: *«Όχι ακόμη, αλλά στο μέλλον θα το ήθελα, αν φυσικά μπορέσω να στείλω και το γιο μου στο σχολείο»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση της ήταν: *«Όχι αλλά αν βρω κάποιον θα πάω»*. Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να την προσλάβουν, απάντησε: *«Όχι, γιατί δεν γνωρίζω τη ελληνική γλώσσα ακόμη»*. Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: *«Τα γνωρίζω και έχω τα περισσότερα»*. Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω η ωφελούμενη απάντησε *«Όχι, δεν ρωτήσαμε για κάτι και αυτοί δεν μας είπαν»*.

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: *«Όχι δεν*

γνωρίζω». Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάποιον αλλού, η απάντηση ήταν «Ναι, από τη UNHCR». Στην ερώτηση αν η κυρία έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα Ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά της στη χώρα, η ωφελούμενη απάντησε: «Έχω Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α. και Κάρτα Ανεργίας». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν της παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, η κυρία απάντησε: «Ναι, είμαι ικανοποιημένη και από τα Νοσοκομεία και με τις υπηρεσίες διερμηνείας».

4^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΜΚΟ PRAKSIS

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 51 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Δημοτικής Εκπαίδευσης

Χρόνος στην Ελλάδα: 2,5 χρόνια

Επάγγελμα: Αγρότης

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: «Όχι δεν παρακολουθώ». Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: «Όχι δεν παρακολουθώ, με ενδιαφέρει μόνο η γλώσσα. Δεν γνωρίζω φορείς που τα υλοποιούν». Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση

του ήταν: *«Όχι. Είμαι αγρότης και δεν ξέρω γράμματα γι' αυτό δεν έψαξα κάτι τέτοιο»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: *«Ο φορέας έχει βοηθήσει τα παιδιά μου και όχι εμένα όσο αφορά την εκπαίδευση»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε: *«Όχι δεν έχω εργαστεί ποτέ λόγω και του προβλήματος υγείας που έχω Burger Syndrome»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: *«Ναι, έχω ψάξει»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση του ήταν: *«Ναι έχω ρωτήσει αλλά καμία δεν με βοήθησε. Δεν έχω καλές σχέσεις μαζί τους»*. Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: *«Αν δεν μιλάω τη γλώσσα αποκλείεται»*. Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά του στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: *«Γνωρίζω ότι χρειάζεται η γλώσσα, από κει και πέρα δεν ξέρω κάτι άλλο»*. Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε: *«Όχι, δεν με βοήθησαν και ο υπεύθυνός μου, μου είπε ότι ούτε ο Έλληνας δεν μπορεί να βρει δουλειά εδώ»*.

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: *«Γνωρίζω κάποια πράγματα,. Για τα δικαιώματά μου ξέρω ότι πρέπει να είναι σε ισχύ τα έγγραφά μου»*. Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν: *«Ναι, από τη UNHCR»*. Στην ερώτηση αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε: *«Έχω Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α. Κάρτα Ανεργίας»*. Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν

υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε *«Ναι, τα νοσοκομεία είναι καλά και είναι δωρεάν εκτός από τα φάρμακα. Υπηρεσίες διερμηνείας παρέχονται από την οργάνωση»*.

5^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΜΚΟ PRAKSIS

Δημογραφικά

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 40 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένη

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτη 5^{ης} Δημοτικού

Χρόνος στην Ελλάδα: 3 έτη

Επάγγελμα: Οικιακά

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), η ωφελούμενη απάντησε: *«Όχι, καμία εκπαίδευση, στο μηδέν. Δεν υπάρχουν μαθήματα στην Ελλάδα. Γνωρίζω πως στο εξωτερικό υπάρχουν»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι, ούτε γνωρίζω φορείς που μπορεί να τα υλοποιούν είμαι καθημερινά στο σπίτι με τα παιδιά μου»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση της ήταν: *«Όχι»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τη βοήθησε να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε ότι: *«Όχι δεν μας έχουν βοηθήσει καθόλου και όταν το ζήτησα μου είπαν να ψάξω μόνη μου»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα η ωφελούμενη απάντησε: «*Όχι. Πού να βρω;*». Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: «*Ναι σε κάποια μαγαζιά Σύρων αλλά δεν ζητούσαν υπαλλήλους*». Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασίας), η απάντηση της ήταν: «*Όχι δεν γνωρίζω τίποτα*». Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να την προσλάβουν, απάντησε: «*Όχι, γιατί δεν γνωρίζω τη ελληνική γλώσσα*». Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: «*Δεν γνωρίζω γιατί δεν βγαίνω από το σπίτι. Σίγουρα θέλουν τη γλώσσα*». Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω η ωφελούμενη απάντησε: «*Όχι δεν το ζητήσαμε*».

Αξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: «*Όχι δεν γνωρίζω*». Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάποιον αλλού, η απάντηση ήταν: «*Ναι, από τη UNHCR*». Στην ερώτηση αν η κυρία έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., Κάρτα Ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά της στη χώρα, η ωφελούμενη απάντησε ότι «*Έχω μόνο Α.Μ.Κ.Α.*». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν της παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, η κυρία απάντησε: «*Δεν γνωρίζω πολλά για τα νοσοκομεία*».

Παράρτημα Δ

Συνέντευξη ωφελούμενων ΑΝ.ΚΑ.

1^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΑΝ.ΚΑ.

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 42 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Χρόνος στην Ελλάδα: 1 χρόνο

Επάγγελμα: Γεωπόνος

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: *«Ναι, στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι δεν παρακολουθώ, δεν γνωρίζω φορείς που τα υλοποιούν»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση του ήταν: *«Όχι, δεν το έχω διερευνήσει. Με ενδιαφέρει η εργασία περισσότερο»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: *«Ναι με βοήθησε να γραφτώ στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε: *«Έχω δουλέψει σε αγροτικές εργασίες το καλοκαίρι. Δουλειά που μου βρήκε ο φορέας»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε επίσης: *«Δεν έψαξα γιατί δεν γνωρίζω τα ελληνικά»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση του ήταν: *«Όχι δεν γνωρίζω και δεν έχω βιογραφικό ούτε έχω παρακολουθήσει εργασιακή συμβουλευτική»*. Έπειτα, στην

ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: *«Ενδιαφέρονται μόνο αν γνωρίζεις τη γλώσσα»*. Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν ότι *«Χρειάζεται η γλώσσα, το πτυχίο, η προϋπηρεσία, να έχεις Α.Φ.Μ. και Α.Μ.Κ.Α.»*. Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε *«Ο φορέας προσπαθεί καθημερινά να με βοηθήσει»*.

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν *«Γνωρίζω λίγα πράγματα για την ελληνική κοινωνία. Επίσης ξέρω ότι αν δουλεύεις κάπου και μείνεις άνεργος ο ΟΑΕΔ μπορεί να σε βοηθήσει»*. Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν *«Ναι, από τη UNHCR»*. Στην ερώτηση αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε ότι *«Έχω Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α. Κάρτα Ανεργίας»*. Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε: *«Τα νοσοκομεία είναι πολύ καλά. Έχω δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις. Υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας στα νοσοκομεία»*.

2^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΑΝ.ΚΑ.

Δημογραφικά

Φύλο: Γυναίκα

Ηλικία: 20 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Ανύπαντρη

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτη επιπέδου Λυκείου

Χρόνος στην Ελλάδα: 2 έτη

Επάγγελμα: Οικιακά

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), η ωφελούμενη απάντησε ότι: *«Ναι, Τυπική εκπαίδευση στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας και στο σπίτι με προσπαθώ μόνη μου»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Προς το παρόν όχι. Υπολογιστές κάνω μόνο στο σχολείο. Δεν γνωρίζω φορείς που τα υλοποιούν, αλλά κάποιοι δάσκαλοι έρχονται εθελοντικά εδώ.»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση της ήταν *«Νομίζω πως χρειάζεται η γλώσσα γι' αυτά. Εγώ επικεντρώνομαι πρώτα να μάθω τη γλώσσα»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τη βοήθησε να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: *«Ναι με βοήθησαν. Προσπαθεί να βρει ευκαιρίες απασχόλησης για όλους»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα η ωφελούμενη απάντησε: *«Όχι δεν έχω εργαστεί»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: *«Έψαξα αλλά δεν βρήκα κάτι»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασίας), η απάντηση της ήταν: *«Όχι δεν γνωρίζω και δεν έχω κάνει τίποτα από τα παραπάνω»*. Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να την προσλάβουν, απάντησε: *«Ναι, αλλά θέλουν και να γνωρίζεις τη γλώσσα»*. Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: *«Πρέπει να ξέρεις τη γλώσσα και να έχεις Α.Μ.Κ.Α. και Α.Φ.Μ. αλλά και κάρτα ανεργίας»*. Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω η ωφελούμενη απάντησε *«Προσπαθεί να βοηθήσει. Το έχω ζητήσει»*.

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: *«Είναι ωραία στην Ελλάδα! Δεν γνωρίζω πολλά για τα δικαιώματα των μεταναστών. Ξέρω πως πρέπει να έχεις ασφάλεια, Α.Φ.Μ. και κάρτα ανεργίας»*. Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν: *«Ναι, από τη UNHCR»*. Στην ερώτηση αν η κυρία έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά της στη χώρα, η ωφελούμενη απάντησε: *«Έχω ΑΜΚΑ και έχω κάνει αίτηση για ΑΦΜ κάρτα ΟΑΕΔ δεν έχω ακόμη»*. Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν της παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, η κυρία απάντησε: *«Ναι, έχω δωρεάν δημόσια υγεία από τη στιγμή που έχω Α.Μ.Κ.Α.. Δεν χρειάζομαι διερμηνεία γιατί μιλάω αγγλικά»*.

3^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΑΝ.ΚΑ.

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 50 ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Τεχνικής Εκπαίδευσης

Χρόνος στην Ελλάδα: 1 έτος και 3 μήνες

Επάγγελμα: Μηχανολόγος-Μηχανικός

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: *«Ναι, στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι δεν παρακολουθώ. Δεν γνωρίζω φορείς. Δεν χρειάζομαι εκπαίδευση γιατί έχω προϋπηρεσία»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση του ήταν: *«Όχι, δεν το έχω διερευνήσει. Με ενδιαφέρει να εργαστώ»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε ότι: *«Προσπαθούν αλλά δεν υπάρχουν ευκαιρίες»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε *«Έχω δουλέψει στις πιπεριές και στα καπνά για λίγο χρονικό διάστημα»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε: *«Ναι είχα ψάξει και είχα βρει, αλλά το αφεντικό ήθελε να μιλάω ελληνικά. Ο εργοδότης μου είπε ότι αν θέλω να δουλέψω πρέπει να μάθω τη γλώσσα»*. Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασία), η απάντηση του ήταν: *«Όχι δεν γνωρίζω και δεν έχω βιογραφικό»*. Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: *«Δεν γνωρίζω πως σκέφτονται»*. Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν ότι *«Χρειάζεται η γλώσσα, να έχεις Α.Φ.Μ. και Α.Μ.Κ.Α.»*. Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε: *«Ο φορέας μας βοηθά όπως μας βοήθησε και με το σχολείο»*.

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: *«Δεν γνωρίζω»*. Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν *«Ναι, από τη UNHCR»*. Στην ερώτηση

αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε: «Έχω Α.Μ.Κ.Α. και έχω κάνει αίτηση για Α.Φ.Μ.». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε: «Έχω δωρεάν εξετάσεις και ραντεβού. Υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας στα νοσοκομεία».

4^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΑΝ.ΚΑ.

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 48ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Παντρεμένος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Ανώτατης Τεχνικής Εκπαίδευσης

Χρόνος στην Ελλάδα: 2 έτη

Επάγγελμα: Ηλεκτρολόγος

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: «Φυσικά, τυπική εκπαίδευση στο σχολείο 2^{ης} ευκαιρίας». Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: «Όχι δεν παρακολουθώ. Γνωρίζω ότι υπάρχουν και δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που τα υλοποιούν». Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση του ήταν: «Ρώτησα σε μία δικηγόρο στην Καρδίτσα αλλά δεν με βοήθησε». Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει

βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε: *«Όχι. Το ζητάμε πολλοί εδώ στις συνελύσεις που κάνουμε αλλά δεν έχουμε ανταπόκριση. Εγώ προσωπικά δεν το ζήτησα αλλά βλέπω ότι υπάρχει το αίτημα».*

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε: *«Δεν έχω εργαστεί. Μόνο εθελοντικά κάνω διερμηνεία από Αραβικά σε Αγγλικά».* Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ για εργασία απάντησε *«Η Ελλάδα έχει μεγάλο πρόβλημα. Ούτε ο Έλληνας δεν μπορεί να βρει δουλειά. Εγώ πως θα βρω;».* Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασίας), η απάντηση του ήταν: *«Δεν γνωρίζω κάποιον οργανισμό που να μπορεί να με βοηθήσει με τα παραπάνω».* Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: *«Θα πρέπει να με δοκιμάσουν και να τους δοκιμάσω και εγώ».* Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν ότι *«Χρειάζεται η γλώσσα, η άδεια διαμονής και να είσαι συνεπής με τη φορολογία».* Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε *«Όχι δεν με βοήθησε».*

Άξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: *«Γνωρίζω την ελληνική κοινωνία και τα δικαιώματα των μεταναστών, αλλά είναι και άλλα που δεν τα γνωρίζω».* Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν: *«Ναι, από τη UNHCR».* Στην ερώτηση αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε ότι *«Έχω Α.Μ.Κ.Α. και Α.Φ.Μ.».* Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε: *« Έχω δωρεάν εξετάσεις και ραντεβού. Υπάρχει*

πρόβλημα διερμηνείας στα νοσοκομεία. Εγώ βοηθάω εθελοντικά στα αγγλικά τους συμπατριώτες μου»

5^η συνέντευξη - Ωφελούμενος ΑΝ.ΚΑ.

Δημογραφικά

Φύλο: Άνδρας

Ηλικία: 20ετών

Οικογενειακή κατάσταση: Άγαμος

Μορφωτικό Επίπεδο: Απόφοιτος Επιπέδου Γυμνασίου

Χρόνος στην Ελλάδα: 2 έτη

Επάγγελμα: Άνεργος

Άξονας Εκπαίδευση

Στην ερώτηση αν παρακολουθεί μαθήματα ελληνικής γλώσσας (τυπική ή άτυπη), ο ωφελούμενος απάντησε: *«Όχι τα σταμάτησα γιατί δεν καταλάβαινα»*. Έπειτα, ρωτήθηκε για το αν παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια ή σεμινάρια δεξιοτήτων και αν γνωρίζει φορείς που τα υλοποιούν. Η απάντηση ήταν: *«Όχι δεν παρακολουθώ και δεν γνωρίζω φορείς»*. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε εάν έχει διερευνήσει τη δυνατότητα υποτροφίας σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και η απάντηση του ήταν: *«Όχι»*. Τέλος, ερωτήθηκε για το αν ο φορέας τον έχει βοηθήσει να έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω και απάντησε ότι *«Ναι με έχει βοηθήσει»*.

Άξονας Απασχόληση

Στην ερώτηση αν έχει εργαστεί ποτέ στην Ελλάδα ο ωφελούμενος απάντησε: *«Ναι στα καπνά και στις πιπεριές το καλοκαίρι»*. Όταν ερωτήθηκε για το αν έχει ψάξει ποτέ

για εργασία απάντησε: «Όχι δεν έχω ψάξει ποτέ». Στην ερώτηση αν γνωρίζει κάποιον φορέα που μπορεί να τη βοηθήσει σχετικά με τα παραπάνω (εργασιακή συμβουλευτική, βιογραφικό, εντοπισμό θέσεων εργασίας), η απάντηση του ήταν: «Δεν γνωρίζω κάποιον οργανισμό που να μπορεί να με βοηθήσει». Έπειτα, στην ερώτηση σχετικά με το αν πιστεύει ότι οι Έλληνες εργοδότες ενδιαφέρονται να τον προσλάβουν, απάντησε: «Πιστεύω δεν έχουν πρόβλημα. Βέβαια εγώ δεν γνωρίζω να κάνω κάτι, δεν έχω δουλέψει ποτέ». Στη συνέχεια της συνέντευξης ερωτήθηκε για το αν γνωρίζει ποια θα πρέπει να είναι τα εφόδιά της στην αγορά εργασίας και η απάντηση ήταν: «Χρειάζεται η γλώσσα, το Α.Φ.Μ. και το Α.Μ.Κ.Α.». Τέλος, στην ερώτηση για το αν ο φορέας σας, σας έχει βοηθήσει με όλα τα παραπάνω ο ωφελούμενος απάντησε: «Ναι με έχει βοηθήσει».

Αξονας Κοινωνική Ένταξη

Στην ερώτηση, τι γνωρίζεται για την ελληνική κοινωνία, τις συνήθειες, την αγορά εργασίας και τα δικαιώματα των μεταναστών σε αυτή, η απάντηση ήταν: «Δεν Γνωρίζω». Έπειτα στην ερώτηση αν λαμβάνεται κάποιο επίδομα από το ελληνικό κράτος ή από κάπου αλλού, η απάντηση ήταν: «Ναι, από τη UNHCR». Στην ερώτηση αν ο κύριος έχει Α.Φ.Μ., Α.Μ.Κ.Α., κάρτα ανεργίας και άλλα έγγραφα που είναι απαραίτητα για την καθημερινότητά του στη χώρα, απάντησε: «Έχω ΑΜΚΑ, ΑΦΜ και Κάρτα Ανεργίας». Τέλος στην ερώτηση, εάν έχει πρόσβαση στη δημόσια υγεία, εάν παρέχονται δωρεάν εξετάσεις και επισκέψεις στους γιατρούς κι εάν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας, ο κύριος απάντησε: «Έχω δωρεάν εξετάσεις και ραντεβού. Δεν υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας στα νοσοκομεία».